

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ»

***«ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: Η
ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΕΣ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟ
ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ»***

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΤΟΛΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Α.Μ. : MLE17030

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΤΣΑΟΥΣΗ ΑΣΠΑΣΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

→ Περίληψη	1
→ Εισαγωγή	1
1. Η σημασία της επικοινωνίας για το άτομο	2
2. Η Διεθνής Συνταγματική Προστασία του Απορρήτου και η ιστορική της πορεία	2
3. Η Συνταγματική Προϊστορία στη χώρα μας και η Συνταγματική Προστασία του Απορρήτου	4
4. Η Συνταγματική Προστασία στις μέρες μας και η σημασία του Άρθρου 19 Συντ.1975/2001	5
4 α) Η έννοια της επικοινωνίας και του απορρήτου	5
5. Η επιρροή των Μέσων στη Συνταγματική Προστασία	6
5 α) Τα Μέσα και οι διχογνωμίες	6
5 β) Σημαντικά στοιχεία τα οποία ορίζουν το Απόρρητο	8
6. Οι Φορείς και οι Αποδέκτες του Δικαιώματος	9
7. Οι Εξαιρέσεις στην Άρση του Απορρήτου της Επικοινωνίας	10
7 α) Η προϊστορία των εξαιρέσεων	10
7 β) Οι εξαιρέσεις στις μέρες μας	11
7 γ) Πρόσφατα Νομοθετικά κείμενα τα οποία συμπληρώνουν κενά που αφορούν την άρση απορρήτου	13
7 δ) Η άρση του απορρήτου, όσον αφορά το Νομοθετικό Επίπεδο	15
7 ε) Η άρση του απορρήτου στην οικογενειακό χώρο	15
7 στ) Το απόρρητο της επικοινωνίας στην περίπτωση των κρατουμένων	16
7 ζ) Το απόρρητο της επικοινωνίας στην περίπτωση των στρατεύσιμων	16
7 η) Το απόρρητο της επικοινωνίας στην περίπτωση της εργασίας	17
8. Το Απόρρητο των Επικοινωνιών και το Διαδίκτυο	17
9. Η Προστασία του Δικαιώματος στην Κοινωνία της Πληροφορίας	22
10. Η ΑΔΑΕ και ο ρόλος της	23
10 α) Γραφείο Νομικού Συμβούλου και Νομικών Υπηρεσιών	23
10 β) Διεύθυνση Διασφάλισης Υποδομών, Απορρήτου Υπηρεσιών και Εφαρμογών του Διαδικτύου	24
10 γ) Διεύθυνση Διασφάλισης Υποδομών και Απορρήτου των Επικοινωνιών	24
10 δ) Διεύθυνση Διασφάλισης Απορρήτου Ταχυδρομικών Υπηρεσιών	25
10 ε) Αυτοτελές Τμήμα Διοικητικών Οικονομικών Υπηρεσιών	25
10 στ) Αυτοτελές Τμήμα Διεθνών Συνεργασιών και Δημοσίων Σχέσεων	26
10 ζ) Αυτοτελές Τμήμα ελέγχου Άρσης Απορρήτου	26
11. Η Ε.Ε.Τ.Τ. και ο ρόλος της στην Προστασία του Απορρήτου στο Διαδίκτυο	26

12. Η Προστασία του Απορρήτου των Επικοινωνιών σε χώρες του Εξωτερικού	27
12.1. Η Προστασία του Απορρήτου των Επικοινωνιών στις χώρες της Ηπειρωτικής Δυτικής Ευρώπης	27
12.1. α) Η προστασία του απορρήτου στη Γερμανία	27
12.1. β) Το Απόρρητο της Επικοινωνίας στην Ισπανία	28
12.1. γ) Το Απόρρητο της Επικοινωνίας στη Φινλανδία	29
12.1. δ) Το Απόρρητο της Επικοινωνίας στην Ελβετία	29
12.1. ε) Το Απόρρητο της Επικοινωνίας στην Ιταλία	30
12.1. στ) Το Απόρρητο της Επικοινωνίας στην Πορτογαλία	30
12.2. Οι χώρες με συντηρητική Νομοθεσία	30
12.2. α) Οι κάτω χώρες	30
12.2. β) Η Προστασία του Απορρήτου στη Δανία	31
12.2. γ) Το Απόρρητο στην Γαλλία	31
12.2. δ) Το Απόρρητο των Επικοινωνιών στην Αυστρία	32
12.2. ε) Το Απόρρητο των Επικοινωνιών στη Σουηδία	32
12.2. στ) Το Απόρρητο στη Νορβηγία	33
12.3. Τι ισχύει στο Αγγλοαμερικανικό Δίκαιο	33
12.3. α) Η Προστασία του Απορρήτου στη Μ. Βρετανία	33
12.3. β) Η Προστασία του Απορρήτου στις ΗΠΑ	34
12.3. γ) Το Απόρρητο της Επικοινωνίας στην Ιρλανδία	35
12.3. δ) Το Απόρρητο της Επικοινωνίας στον Καναδά	36
12.3. ε) Το Απόρρητο της Επικοινωνίας στην Αυστραλία	36
12.3. στ) Το Απόρρητο στη Ν. Ζηλανδία	36
12.3. ζ) Η Προστασία του Απορρήτου των Επικοινωνιών στην Κύπρο	36
12.4. Το Απόρρητο των Επικοινωνιών στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης	37
12.4. α) Το Απόρρητο στις χώρες της πρώην ΕΣΔΔ	37
12.5. Τι ισχύει στα Συντάγματα της Λατινικής Αμερικής	38
12.6. Η Προστασία του Απορρήτου των Επικοινωνιών στις χώρες της Αφρικής	39
12.7. Οι Προστασία του Απορρήτου της Επικοινωνίας στις Ισλαμικές χώρες της Ασίας	39
12.8. Το Απόρρητο στην Άπω Ανατολή	39
13. Η Προστασία του Απορρήτου των Επικοινωνιών σύμφωνα με την Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου.	40
13.1. Η εξάπλωση της Πληροφορίας και το αντίκτυπο στους καταναλωτές και τον Ανταγωνισμό	40
13.2. Η Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου και η Οικονομική Ευημερία	41
14. Νομολογία-Περιπτώσεις παραβίασης του Απορρήτου των Επικοινωνιών σε Ελλάδα και Εξωτερικό	43
14. α) Περίπτωση παραβίασης Απορρήτου ηλεκτρονικής αλληλογραφίας	43

14. β) Παραβίαση του Απορρήτου της Επικοινωνίας στα πλαίσια της συζυγικής πίστης	44
14 γ) Παραβίαση του Απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας	44
14 δ) Παραβίαση του Απορρήτου στα πλαίσια της ιδιωτικής παρακολούθησης	45
14 ε) Η παραβίαση του Απορρήτου με σκοπό τη διαφύλαξη της τιμής και της περιουσίας του κατηγορουμένου	46
14 στ) Παραβίαση του Απορρήτου με σκοπό την αποκάλυψη παράνομων ενεργειών	47
14 ζ) Άρση του Απορρήτου των Επικοινωνιών για την αποκάλυψη πολύ σοβαρού εγκλήματος	47
14 η) Η απόφαση της Klass που αφορούσε παρακολουθήσεις από τις Αρχές	48
14 θ) Παρακολουθήσεις από τις Αρχές-Υπόθεση Kruslin, Huvig	49
15. Διαγράμματα	49
→ Γενικό Συμπέρασμα	51
→ Βιβλιογραφία	52

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η ανάλυση της έννοιας του απορρήτου της επικοινωνίας, καθώς και των τρόπων με τους οποίους το απόρρητο προστατεύεται διαχρονικά στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Θα μελετήσουμε σημαντικά άρθρα του Συντάγματος όπως το άρθρο 19, καθώς επίσης και αρκετές διχογνωμίες σχετικά με την προστασία διάφορων στοιχείων του απορρήτου. Επιπλέον, το Διαδίκτυο και η ανάπτυξη της τεχνολογίας παίζουν σημαντικό ρόλο στη μελέτη μας, ενώ θα παρουσιάσουμε την προστασία της επικοινωνίας στο σύνολο της (στον οικογενειακό χώρο, στο χώρο εργασίας, στο στρατό κτλ.). Η προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών εξετάζεται και με βάση την Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου. Πιστεύουμε ότι η οικονομική προσέγγιση δίνει μεγάλη βάση στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και συμβάλλει κατά πολύ προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών. Τέλος θα μελετήσουμε αρκετές περιπτώσεις νομολογίας, οι οποίες είναι σχετικές με το συγκεκριμένο θέμα και θα διαπιστώσουμε αν και σε ποιο βαθμό τα Δικαστήρια εφαρμόζουν τις νομοθεσίες και με ποιους τρόπους μπορούν να “ελιχθούν”.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας δεν είναι λίγες οι φορές που έχουμε ακούσει να συζητούνται έντονα διάφορα φαινόμενα παραβίασης προσωπικών δεδομένων. Η διαπροσωπική επικοινωνία, η οποία μπορεί να πραγματοποιείται με πολλούς τρόπους και από πολλά μέσα παραβιάζεται ουκ ολίγες φορές από επιτήδειους. Τα φαινόμενα υποκλοπής που συναντάμε είναι πάμπολλα και τα δικαστήρια είναι αυτά που τις περισσότερες φορές πρέπει να λάβουν σημαντικές αποφάσεις πάνω στα συγκεκριμένα θέματα, λαμβάνοντας υπόψη πάντα τις ανάλογες διατάξεις καθώς και τις τροποποιήσεις που γίνονται πάνω σε αυτές ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Τα άτομα που πραγματοποιούν τις παραβιάσεις δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν ποικίλα παράνομα μέσα για να πετύχουν το σκοπό τους είτε γιατί οι ίδιοι θέλουν να μάθουν συγκεκριμένα στοιχεία για δικό τους προσωπικό συμφέρον, είτε ενεργούν για λογαριασμό τρίτων οι οποίοι τους έχουν δώσει εντολή για την παράβαση και πολλές φορές όχι αμισθί. Οι περιπτώσεις παραβιάσεων εκτός από προσωπικό, επαγγελματικό, οικογενειακό και άλλα πολλά πεδία επεκτείνονται και σε φαινόμενα πολύ σοβαρών εγκλημάτων καθώς επίσης και σε περιπτώσεις που απειλείται η εθνική ασφάλεια των κρατών οι οποίες αποτελούν και τις σοβαρότερες υποθέσεις παραβίασης του απορρήτου της επικοινωνίας. Για να εξετάσουμε και να μελετήσουμε τους τρόπους προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών θα πρέπει πρώτα να κατανοήσουμε την σημασία της επικοινωνίας για το άτομο και τα βασικά στοιχεία της.

1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΟ

ΑΤΟΜΟ

Ο άνθρωπος έχει ανάγκη να διατυπώσει τις σκέψεις του, να εκφράσει τα συναισθήματα και τις ιδέες του και σημαντικό ρόλο στα παραπάνω παίζει η επικοινωνία.

Επικοινωνία με τη στενή έννοια του όρου ονομάζουμε την μετάδοση συγκεκριμένων ανθρώπινων στοχασμών καθώς και τη μεταβίβαση μηνυμάτων με συγκεκριμένο περιεχόμενο μεταξύ των ατόμων που επικοινωνούν μεταξύ τους. Επικοινωνία με την ευρεία έννοια ονομάζουμε κάθε ανθρώπινη σχέση στην οποία το περιεχόμενο του μηνύματος δεν είναι προσδιορισμένο, αλλά προσδιορίζεται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των ατόμων που επικοινωνούν.¹

Η επικοινωνία διαχωρίζεται σε άμεση και έμμεση μορφή. Άμεση επικοινωνία ονομάζεται αυτή που γίνεται άμεσα μεταξύ των επικοινωνούντων κυρίως μέσω του προφορικού λόγου και σε συγκεκριμένο χώρο. Έμμεση επικοινωνία είναι η επικοινωνία η οποία πραγματοποιείται με τη χρήση κάποιου μέσου μεταξύ του πομπού και του δέκτη, οι οποίοι δεν βρίσκονται στον ίδιο χώρο, συνεπώς χωρίς να έχουν άμεση επαφή. Η έμμεση επικοινωνία ονομάζεται αλλιώς και «ανταπόκριση».

Το άτομο με την επικοινωνία που έχει με το περίγυρο του, αναπτύσσει την προσωπικότητα του, μαθαίνει να συμβιώνει με πρόσωπα του περιβάλλοντος του και εξελίσσει ολοένα και καλύτερα τον τρόπο σκέψης του. Συνεπώς και είναι δικαίωμα του κάθε ανθρώπου, η ελεύθερη επικοινωνία και αυτό είναι το δικαίωμα το οποίο προσπαθεί να προστατέψει το Σύνταγμα.

Ο όρος που συναντάμε στο ελληνικό Σύνταγμα και αφορά τα φαινόμενα τα οποία θα εξετάσουμε δεν είναι άλλος από το «απόρρητο της επικοινωνίας» και την προστασία αυτού. Το απόρρητο της επικοινωνίας είναι εκείνο που προστατεύεται συνταγματικά για να μπορούν 2 ή περισσότερα άτομα να επικοινωνούν, χωρίς τα λεγόμενα τους ή αυτά που είναι γραμμένα στις επιστολές, τα μηνύματα τους κτλ. να γίνονται γνωστά σε τρίτους. Η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας έχει αυξημένη συνταγματική ισχύ, προστατεύοντας τα μυστικά που μεταβιβάζονται κατά την επικοινωνία οποιασδήποτε μορφής. Οι εν λόγω μορφές επικοινωνίας μπορεί να γίνονται είτε μέσω τηλεφώνου, μέσω διαδικτύου, μέσω επιστολών, ακόμα και μέσω προφορικού λόγου.

2. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑ

---

¹ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.1 .

Αν μελετήσουμε το θέμα ιστορικά πρέπει να γυρίσουμε στο μακρινό 1778 όταν και η Γαλλική Συντακτική Συνέντευξη διακήρυξε το απαραβίαστο των επιστολών. Όταν ανεξαρτητοποιήθηκαν οι ΗΠΑ η επικοινωνία ‘προστατεύτηκε’ από μία γενικής φύσεως διάταξη. Λίγο αργότερα, το 1791 εφαρμόστηκε το απόρρητο των επικοινωνιών, όταν και κατοχυρώθηκε με την προσθήκη 4 του Συντάγματος των ΗΠΑ και προστάτευε την ασφάλεια των εγγράφων, του προσώπου, και της κατοικίας. Στην Ευρώπη η πρώτη χώρα στην οποία εφαρμόστηκαν ανάλογοι νόμοι ήταν το Βέλγιο το 1831, πριν διαδοθούν και στις υπόλοιπες χώρες.

Στις μέρες μας το άρθρο 8 παρ.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφέρει ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην προσωπική αλληλογραφία του, στην κατοικία του και γενικότερα στο σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Πιο συγκεκριμένα: «1. Παν πρόσωπο δικαιούται εις το σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. 2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβαση αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίο σε μία δημοκρατική κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημόσιαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων».

Καταλαβαίνουμε πολλά για τη σημασία της ΕΣΔΑ αν λάβουμε υπόψη ότι έχει κριθεί με αρνητικό τρόπο η παρακολούθηση εκ μέρους των αρχών τηλεφωνικής γραμμής που δεν ανήκει στο πρόσωπο που πραγματοποιεί δια μέσου της γραμμής αυτής τις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις του. Το γεγονός αυτό χαρακτηρίστηκε σαν επέμβαση στο απόρρητο της επικοινωνίας (Lambert κατά Γαλλίας). Επίσης, η παρακολούθηση μπορεί να θεωρηθεί παράνομη ακόμα και σε περίπτωση που δεν έχει γίνει χρήση του προϊόντος των εγγράφων (Korpp κατά Ελβετίας).²

Επίσης το άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, την οποία έκανε δεκτή η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, δίνει μεγάλη βάση στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και την προσωπική αλληλογραφία μεταξύ των ατόμων: «Κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία και την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψης του. Καθένας έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους»³.

Ακόμη, το άρθρο 17 του Διεθνούς Συμφώνου περί Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων ενισχύει και αυτό με τη σειρά του την προστασία της ιδιωτικής ζωής και της αλληλογραφίας: «1. Κανείς δεν υπόκειται σε αυθαίρετες ή παράνομες παρενοχλήσεις της ιδιωτικής του ζωής, της οικογένειας, της κατοικίας ή της αλληλογραφίας του, ούτε σε παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψης του. 2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας από το νόμο έναντι τέτοιων παρενοχλήσεων ή προσβολών»

² Ιντερνετικό άρθρο «Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ» σελ.3.

³ Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος, Προστασία του Απορρήτου της Επικοινωνίας, 2008, σελ. 28.

Παρόμοιο με το άρθρο 17 είναι το άρθρο 16 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Αυτή η Διεθνής Σύμβαση επικυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν 2101/1992 (ΦΕΚ Α΄ 192) και η σημασία της εστιάζει στο ότι ως φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ αυτών και των δικαιωμάτων «ιδιωτικότητας», αναγνωρίζονται και οι ανήλικοι. Όσον αφορά το περιεχόμενο του άρθρου αυτού ισχύουν τα ίδια τα οποία ισχύουν και στο άρθρο 17.⁴

3. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Όσον αφορά τη χώρα μας, τα πρώτα Συντάγματα μετά την τουρκοκρατία δεν συνέβαλαν στην προστασία του απορρήτου. Ο μόνος τρόπος για να προστατευτεί το απόρρητο ήταν έμμεσα με το αρ.13 του Συντάγματος του 1827, και με το άρθρο 38 του Ηγεμονικού Συντάγματος του 1832.

Η πρώτη φορά που εφαρμόστηκε διάταξη που αφορούσε το απόρρητο των επιστολών ήταν με το Σύνταγμα του 1844 με το αρ.14 το οποίο ανέφερε ότι το «απόρρητο των επιστολών είναι απαραβίαστο»⁵. Επιπλέον, το 1864 στο Σύνταγμα αναφέρεται ότι «το απόρρητο είναι απολύτως απαραβίαστο» (αρ.20)⁶ ενώ στο Σύνταγμα του 1927 υπάρχει κατοχύρωση των ανταποκρίσεων. Στο άρθρο 12 του 1927 συμπεριλαμβάνονται σαν προστατευόμενα μέσα μεταξύ άλλων τα τηλεφωνήματα και τα τηλεγραφήματα, που ήταν ακόλουθο της τεχνολογικής εξέλιξης της εποχής. Το 1952 στο άρθρο 29 του Συντάγματος αναφέρεται η λέξη «ανταπόκριση» που στόχο είχε την κάλυψη κάθε μέσο ανταπόκρισης. Το 1975 κατοχυρώνεται η «ελεύθερη επικοινωνία ή ανταπόκριση», ενώ με το άρθρο 19 εισάγονται εξαιρέσεις οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στον δικαστή να μην εξαρτάται από το απόρρητο. Πολύ σημαντική αναθεώρηση παρατηρείται το 2001 όταν η προστασία του απορρήτου διαφυλάσσεται ακόμα περισσότερο μέσω της προσθήκης της απαγόρευσης στο αρ.3 της χρήσης παρανόμως άνομων κτηθέντων αποδεικτικών μέσων.

Στην Ελλάδα το απόρρητο της επικοινωνίας προστατεύεται από διεθνείς συμβάσεις προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων. Προστατεύεται από το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 17 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων ως πτυχή του δικαιώματος κάθε ανθρώπου για σεβασμό της οικογενειακής και ιδιωτικής του ζωής. Επιπλέον έχει αυξημένη συνταγματική και νομοθετική προστασία έναντι των περισσότερων χωρών. Σημαντικά περιστατικά είχαμε στο παρελθόν όσον αφορά την παραβίαση του απορρήτου της επικοινωνίας στην Ελλάδα, έχοντας μάλιστα συμμετοχή ξένες υπηρεσίες και παράγοντες. Τέτοια γεγονότα ήταν οι Ολυμπιακοί αγώνες του 2004, η δολοφονία του

⁴ Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος, Προστασία του Απορρήτου της Επικοινωνίας, 2008, σελ. 34

⁵ Βλ. Γεωργόπουλος. Λ. Κωνσταντίνος, «Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο», 1998, σελ.528

⁶ Βλ. Δαγτόγλου, «Ατομικά Δικαιώματα Α», 1991 σελ.349.

Βρετανού αξιωματικού Στήβεν Σόντερς, και η παρακολούθηση κινητών τηλεφώνων κυβερνητικών στελεχών την περίοδο 2004-2005⁷.

4. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 19 ΣΥΝΤ.1975/2001

Σημαντικό ρόλο στη συνταγματική προστασία της επικοινωνίας ή ανταπόκρισης παίζει το άρθρο 19. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 19 αναφέρει: «Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλον τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερων σοβαρών εγκλημάτων».

Το συγκεκριμένο άρθρο δείχνει τη θέληση του νομοθέτη να καλύψει οποιαδήποτε σημαντική μελλοντική μεταβολή της τεχνολογίας, η οποία μπορεί να έχει σοβαρή επίπτωση στο ζήτημα του απορρήτου της επικοινωνίας και στον τρόπο που οι Αρχές θα αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες υποθέσεις παραβιάσεων.

Το άρθρο 19 «προσαρμόζεται» στην εξέλιξη της τεχνολογίας, καθώς το απόρρητο της επικοινωνίας δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στις επιστολές και εδραιώνεται και στις μορφές άμεσης επικοινωνίας. Το σημείο όμως το οποίο θα πρέπει να προσέξουμε είναι το εδάφιο Β 19 το οποίο ορίζει περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει η δυνατότητα η δικαστική αρχή να προχωρήσει σε άρση του απορρήτου της επικοινωνίας. Τη δυνατότητα αυτό τη δίνουν οι περιπτώσεις εθνικής ασφάλειας ή όταν πρόκειται για την έρευνα πολύ σοβαρών εγκλημάτων όπως είδαμε ότι αναφέρει παραπάνω το άρθρο. Τις περιπτώσεις αυτές θα τις εξετάσουμε παρακάτω.

α) Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Για να υπάρξει προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας γίνεται σαφές ότι θα πρέπει να διασφαλιστεί και η “ελεύθερη επικοινωνία”, μιας και η επικοινωνία είναι το αντικείμενο προστασίας του άρθρου 19. Με τον όρο «ελεύθερη επικοινωνία» εννοούμε την επικοινωνία χωρίς παρεμβάσεις, χωρίς περιορισμούς που θα διευκολύνει την επικοινωνία σε διαπροσωπικό επίπεδο. Οι αρμόδιοι φορείς είναι υποχρεωμένοι να διευκολύνουν την ελεύθερη επικοινωνία μεταξύ των πολιτών, ενώ το κράτος και ο ιδιώτης υποχρεούνται να συνάψουν σύμβαση για να επιτευχθεί επικοινωνία.

Η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας ξεκινάει να υφίσταται από τη στιγμή που το μήνυμα στέλνεται, δηλαδή εξωτερικεύεται προς αυτούς για τους οποίους προορίζεται. Αν κάποιος τρίτος αναγνώσει το μήνυμα τότε αυτό συνιστά παραβίαση.

⁷https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%80%CF%8C%CF%81%CF%81%CE%B7%CF%84%CE%BF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι το απόρρητο παύει να ισχύει από τη στιγμή που ο παραλήπτης μαθαίνει το περιεχόμενο του μηνύματος. Από εκεί και πέρα αν κάποιος διαβάσει το μήνυμα η παράβαση συνιστά προσβολή ιδιωτικού εγγράφου που αν βρίσκεται σε κατοικία προσβάλλει το άσυλο της κατοικίας.

Το άρθρο 19 προστατεύει τον απόρρητο χαρακτήρα του μηνύματος και όχι το μήνυμα αυτό καθ' αυτό, ανεξάρτητα από ποιο μέσο προέρχεται⁸. Η λέξη «απόρρητο» συνδέεται με την μυστικότητα, κάτι που σημαίνει ότι τα μέρη που ανταλλάσσουν μηνύματα επιθυμούν εχεμύθεια και αυτά τα οποία συζητούν να μην τα μάθουν τρίτοι. Ακριβώς αυτή είναι και η «επιθυμία» η οποία προστατεύει το Σύνταγμα με το άρθρο 19, η προστασία δηλαδή του ιδιωτικού «περίγυρου» κάθε ανθρώπου. Με λίγα λόγια, αν εξετάσουμε την εννοιολογική πλευρά του απορρήτου της επικοινωνίας, με τον όρο ‘‘απόρρητο’’ εννοούμε τη μυστικότητα και την φερεγγυότητα που επιθυμούν αυτός που στέλνει αλλά και αυτός ο οποίος δέχεται το μήνυμα ή τα μηνύματα. Για αυτό τον λόγο προστατεύονται από το άρθρο 19, του οποίου η παραβίαση συνιστά ταυτόχρονα και παραβίαση του άρθρου 9 το οποίο αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής και το άσυλο κατοικίας. Σε περίπτωση που η παραβίαση γίνει από το άτομο το οποίο λαμβάνει το μήνυμα, δηλαδή αν ο παραλήπτης του μηνύματος αποκαλύψει το μήνυμα ή στοιχεία του μηνύματος του αποστολέα σε τρίτους, τότε η συγκεκριμένη περίπτωση δεν αφορά το άρθρο 19, αλλά ρυθμίζεται από άλλες διατάξεις (πολύ πιθανόν από τα άρθρα 9 και 5 του Συντάγματος, τα οποία έχουν να κάνουν με το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο και την προσωπικότητα).

5. Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

α) ΤΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΧΟΓΝΩΜΙΕΣ

Ένα σημαντικό ερώτημα το οποίο χρίζει μελέτης είναι το κατά το πόσο επηρεάζεται η Συνταγματική προστασία από το μέσο το οποίο χρησιμοποιείται. Το απόρρητο αφορά οποιοδήποτε μέσο, αρκεί αυτό το μέσο να είναι ικανό να εξασφαλίσει ότι το μήνυμα θα το γνωρίζουν όντως μόνο ο αποστολέας και ο παραλήπτης. Για παράδειγμα η επικοινωνία μέσω Διαδικτύου (πχ. Face book) δεν βοηθάει στην προστασία του απορρήτου αφού δεν είναι δυνατή η ανταλλαγή μηνυμάτων με τρόπο που ο αποστολέας να είναι σίγουρος ότι το μήνυμα θα το δει μόνο ο δέκτης. Το ίδιο ισχύει και για μία επιστολή δημοσιευμένη σε κάποιο περιοδικό ή εφημερίδα.

Γενικότερα, το απόρρητο της επικοινωνίας προστατεύεται για κάθε μέσο επικοινωνίας, υπαρκτό ή μελλοντικό, εφόσον το μέσο αυτό είναι από τη φύση του κατάλληλο για τη διεξαγωγή επικοινωνίας σε συνθήκες οικειότητας, δηλαδή μη δημοσιότητας.⁹

⁸ Βλ. Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, 2004, σελ. 233-234.

⁹ Σελ.2 από το ιντερνετικό άρθρο «Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ».

Στις περιπτώσεις που έχουμε παραβίαση των διατάξεων για το απόρρητο των επικοινωνιών και αφορούν ταχυδρομικούς υπαλλήλους και υπαλλήλους τηλεπικοινωνιακών οργανισμών, επιβάλλονται ποινικές κυρώσεις βάσει των άρθρων 248-250 τα οποία έχουν τροποποιηθεί με βάση το ν.3674/2008¹⁰. Το άρθρο 370 του ν.3674/2008 αφορά τις τιμωρίες για παραβίαση επιστολών και το 370 Α αφορά παραβιάσεις τηλεφώνων. Ακόμα, σύμφωνα με το άρθρο 10 του ν.3115/2003 η παραβίαση των επικοινωνιών και η παραβίαση των όρων της διαδικασίας της άρσης του απορρήτου, τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή από 15000 ως 60000 ευρώ, εάν δεν προβλέπονται διαφορετικές ποινές από άλλες διατάξεις.¹¹

Διχογνωμία υπάρχει στην περίπτωση που έχουμε μία αποσφραγισμένη επιστολή. Πολλοί υποστηρίζουν ότι η συγκεκριμένη περίπτωση δεν προστατεύεται από το άρθρο 19 γιατί αποτελεί ιδιωτικό έγγραφο και πρέπει να κατασχεθεί από τα κρατικά όργανα που είναι αρμόδια για τις εν λόγω περιπτώσεις. Η αιτιολόγηση αυτής της άποψης έγκειται στο ότι η προστασία ξεκινάει με την ταχυδρόμηση από τον αποστολέα, συνεχίζεται κατά τη μεταφορά και τελειώνει με την γνώση του περιεχομένου από τον παραλήπτη. Από την άλλη, υποστηρίζεται ότι η προστασία ξεκινάει από τη στιγμή που το γράμμα αποστέλλεται και διαρκεί για όσο χρονικό διάστημα επιθυμούν ο λήπτης και ο αποστολέας. Άρα, στη συγκεκριμένη περίπτωση αν αποσφραγιστεί μία επιστολή ή αν αναγνωστεί από τον παραλήπτη, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι θα τελειώσει και η προστασία της. Η επικοινωνία τελειώνει μόλις λάβει το μήνυμα ο παραλήπτης αλλά το χρονικό σημείο το οποίο παύει να υφίσταται η προστασία το αποφασίζουν οι επικοινωνούντες¹².

Μια τρίτη περίπτωση στην οποία υπάρχει διχογνωμία είναι αν ισχύει η προστασία του απορρήτου σε ασφράγιστες επιστολές ή σε τηλεγραφήματα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση υποστηρίζεται ότι το απόρρητο δεν υφίσταται αφού ο υπάλληλος που είναι υπεύθυνος αναγκαστικά θα διαβάσει και θα μάθει το περιεχόμενο του μηνύματος για να το στείλει στη συνέχεια στον παραλήπτη. Από την άλλη υποστηρίζεται ότι το άρθρο 19 παραβιάζεται στην περίπτωση που ο εκάστοτε υπάλληλος αντιγράψει το περιεχόμενο του μηνύματος και το χρησιμοποιήσει για δικούς του σκοπούς.

Το άρθρο 19 προστατεύει οποιαδήποτε μορφή ιδιωτικής επικοινωνίας ανεξάρτητα από το μέσο που προέρχεται και ανεξάρτητα από τον επαγγελματικό ή προσωπικό της χαρακτήρα. Οι ρυθμίσεις του έρχονται ενάντια σε κάθε μορφή παρακολούθησης, ελέγχου και αποτύπωσης της ανταπόκρισης ή της επικοινωνιών. Καθιερώνεται δηλαδή η προστασία της επικοινωνίας με την έννοια της ανταλλαγής διανοημάτων, ειδήσεων, γνώμων και συναισθημάτων και ειδικότερα αυτής που γίνεται εντός πλαισίων οικειότητας και εμπιστευτικότητας (Χρυσόγονος, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα 3^η εκδ. (2006) σ.256 επ., Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο-Ατομικά Δικαιώματα Α' αριθμ.534 σ.350 επ., Τσακυράκης, το απόρρητο της επικοινωνίας, ΝοΒ 1993, 995).

¹⁰ Βλ. Δαγτόγλου, «Ατομικά Δικαιώματα», 1991, σελ.356.

¹¹ <http://efotopoulou.gr/aporrhito-ton-epikinonion-ke-h-diadikasia-arsis-tou/>.

¹² Βλ. Δημητρόπουλο Α. «Συνταγματικά δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου», Τόμος 3, 2004, σελ. 238.

Προστατεύεται το δικαίωμα του ανθρώπου να μοιράζεται με πρόσωπο της επιλογής του σκέψεις, ιδέες και συναισθήματα χωρίς τον κίνδυνο της αποκάλυψης αυτών σε τρίτους και χωρίς να ζει με το καταθλιπτικό συναίσθημα ότι κάθε αστόχαστη ή υπερβολική έκφραση στα πλαίσια μιας ιδιωτικής επικοινωνίας, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εναντίον του. (Ολ. ΑΠ 1/2001, Ελλ. Δικ. 2001, 374 και την υπ' αριθμ. 12/2009 Γνωμοδότηση του Εισ.Α.Π. κ.Ι. Τέντε).¹³

Η επικοινωνία έχει την εσωτερική και την εξωτερική της πλευρά. Εσωτερική πλευρά ονομάζουμε αυτό που εμπεριέχεται στην αλληλογραφία, ενώ εξωτερική επικοινωνία ονομάζουμε την κίνηση της αλληλογραφίας. Ο νομοθέτης επιθυμεί να προστατέψει γενικότερα την επικοινωνία γι αυτό και προστατεύεται και η εσωτερική και η εξωτερική έμμεση επικοινωνία.

Η εξωτερική επικοινωνία προστατεύεται από το αρ.19 όπως και το κλασικό εσωτερικό απόρρητο. Όσον αφορά το εξωτερικό απόρρητο υπάρχουν στοιχεία τα οποία το διαφοροποιούν από το κλασικό απόρρητο με αποτέλεσμα η προστασία να είναι διαφορετική.

Διχογνωμία έχουμε σχετικά με το αν το Σύνταγμα προστατεύει τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας (π.χ. χρόνος επικοινωνίας).

Σύμφωνα με τη νομολογία, στο απόρρητο των τηλεπικοινωνιών δεν υπάγονται και δεν συμπεριλαμβάνονται τα δευτερογενή εξωτερικά στοιχεία της τηλεφωνικής επικοινωνίας, όπως π.χ. ο τόπος ή ο χρόνος της επικοινωνίας. Άρα, αφού δεν υπάγονται στο απόρρητο, δεν έχει νόημα να γίνεται λόγος για άρση απορρήτου σε αυτές τις περιπτώσεις.

Από την άλλη πλευρά, υποστηρίζεται ότι από τη στιγμή που το Σύνταγμα δεν κάνει καμία διάκριση, τότε τα εξωτερικά στοιχεία της τηλεφωνικής επικοινωνίας προστατεύονται¹⁴.

β) ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΟΡΙΖΟΥΝ ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

Για να υπάρξει απόρρητο θα πρέπει η επιστολή να είναι κλειστή και η τηλεφωνική επικοινωνία απομονωμένη. Τα τρία σημαντικά στοιχεία που ορίζουν το απόρρητο είναι 1. Η μυστικότητα, 2. το περιεχόμενο και 3. η νομική προστασία.

Μυστικότητα έχουμε όταν το περιεχόμενο του μηνύματος το γνωρίζουν μόνο αυτός που στέλνει και αυτός που το δέχεται, χωρίς να γίνεται γνωστό σε τρίτους το περιεχόμενο του. Επιπλέον εντάσσεται στα εξωτερικά στοιχεία του απορρήτου, ενώ το Σύνταγμα προστατεύει οποιοδήποτε μέσο εξασφαλίζει την μυστικότητα.

¹³ <http://efotopoulou.gr/aporrhito-ton-epikinonion-ke-h-diadikasia-arsis-tou/>.

¹⁴ <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/word/1081.doc> σελ. 11-12

Όσον αφορά το περιεχόμενο και το απόρρητό του το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 19, γεννάται το ερώτημα εάν το εν λόγω άρθρο προστατεύει και περιπτώσεις όπου τα μηνύματα είναι απαγορευμένα. Αν δηλαδή η μυστικότητα των μηνυμάτων αφορούν παράνομες πράξεις. Η απάντηση σε αυτή την ερώτηση είναι ότι εφόσον το μήνυμα περιέχει παράνομες πράξεις τότε δεν θεωρείται απόρρητο, συνεπώς δεν προστατεύεται από το Σύνταγμα μιας και το Σύνταγμα προστατεύει το απόρρητο.

Όσον αφορά τη νομική προστασία πρέπει να επισημάνουμε ότι η μυστική επικοινωνία προστατεύεται από το Σύνταγμα καθώς καθίσταται απόρρητη. Το απόρρητο είναι νομική ιδιότητα που προσδίδει το ίδιο το Σύνταγμα ενώ είναι σημαντικό ως νομική ιδιότητα να μην αίρειται από αυτό¹⁵.

Οι λόγοι που το κράτος έχει το δικαίωμα να πραγματοποιήσει άρση του απορρήτου επικοινωνίας αναφέρονται στο αρ.19 εδ.β και θα πρέπει να μελετάται σε κάθε περίπτωση με πολύ μεγάλη προσοχή.

Η παραπάνω περίπτωση αφορούσε το απαραβίαστο της επικοινωνίας. Υπάρχει όμως και η έννοια ‘‘απολύτως απαραβίαστο’’. Η προσθήκη του επιρρήματος έχει τις ρίζες της στη Β΄ Εθνοσυνέλευση όπου υπήρχε η βούληση να τονιστεί όσο το δυνατόν περισσότερο η σημασία του απορρήτου λόγω των παραβιάσεων από τους Οθωμανούς. Το 1952 παρέχεται ακόμα περισσότερη προστασία λόγω μονοπωλιακών τακτικών που είχαν να κάνουν με υπηρεσίες ανταπόκρισης και επικοινωνίας του κράτους.

Μία πολύ ενδιαφέρουσα άποψη η οποία διατυπώθηκε πρόσφατα ήταν ότι η προσθήκη της λέξης ‘‘απολύτως’’ έχει να κάνει με άμεση ‘‘τριτενέργεια’’ που αφορά όχι μόνο το κράτος αλλά και τους ιδιώτες. Δηλαδή η επικοινωνία και το ‘‘ελεύθερον’’ αυτής μπορούν να απειληθούν όχι μόνο από το κράτος αλλά και από τους ιδιώτες. Η διαφωνία που υπάρχει σε αυτό το κομμάτι έχει να κάνει με το με βάση ποιες διατάξεις θα εφαρμοστεί η προστασία και αν αυτό έχει σχέση με το διαχωρισμό έμμεσης η άμεσης τριτενέργειας.

Σύμφωνα με μία άλλη γνώμη, με τον όρο ‘‘απολύτως’’ προστατεύονται κάποια άλλα ατομικά δικαιώματα. Η θέση του απορρήτου αυτού όμως δεν εξασφαλίζει την πλήρη προστασία των μερών. Αυτό συμβαίνει διότι εκτός από την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ανθρώπινη αξία κανένα άλλο συνταγματικό αγαθό δεν προστατεύεται απόλυτα.

6. ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Οι αποδέκτες του δικαιώματος της προστασίας του απορρήτου είναι όλα τα φυσικά αλλά και τα νομικά πρόσωπα. Στις εν λόγω κατηγορίες υπάγονται οι Έλληνες πολίτες καθώς και αλλοδαποί ή ανιθαγενείς.

---

¹⁵ Βλ. Δημητρόπουλο Α. «Συνταγματικά Δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου Τόμος 3» 2004 σελ.234,236,237,238.

Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα εννοούμε αυτά του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Για τον δημόσιο τομέα υπάρχει διχογνωμία διότι πολλοί υποστηρίζουν ότι τα νομικά πρόσωπα του δημοσίου τομέα δεν έχουν δικαίωμα προστασίας γιατί αποτελούν μέλη της δημόσιας εξουσίας. Απόρρητο υπάρχει σε περιπτώσεις οι οποίες αφορούν την αυτοδιοίκηση τους.

Επιπλέον φορείς του δικαιώματος είναι και οι ομάδες νομικής φύσεως όπως π.χ. τα πολιτικά κόμματα¹⁶.

Με βάση τα παραπάνω, μπορούμε να διαπιστώσουμε το άρθρο 19 καλύπτει συνολικά όλη την ελληνική έννομη τάξη με αποτέλεσμα όλοι να είναι φορείς του δικαιώματος της προστασίας του απορρήτου, καθώς δεν κατοχυρώνονται μόνο τα ατομικά δικαιώματα, αλλά το σύνολο της ελληνικής έννομης τάξης. Με την προστασία του απορρήτου επέρχεται προστασία σε πολλούς σημαντικούς φορείς της κοινωνία, όπως πανεπιστήμια, δικηγορικά γραφεία, αστυνομικά γραφεία, γραφεία κομμάτων κτλ¹⁷.

Οι αποδέκτες του δικαιώματος όπως προαναφέραμε, είναι όχι μόνο τα κρατικά όργανα αλλά και οι ιδιώτες. Αν λάβουμε υπόψη τις ενέργειες στις οποίες προβαίνουν τα όργανα αυτά και οι εταιρείες τους (ταχυδρομικές και τηλεφωνικές αποστολές σημαντικών μηνυμάτων) τότε μπορούμε να καταλάβουμε πόσο σημαντική είναι η προστασία των εν λόγω μορφών. Ο όρος «απολύτως» που αφορά το απαραβίαστο στο άρθρο 19 , και αφορά και τα κρατικά όργανα και τους ιδιώτες, μας βοηθάει να κατανοήσουμε ότι με βάση τις σημερινές συνθήκες και τις αρμοδιότητες που έχουν πολλές από τις εν λόγω εταιρίες, οι συγκεκριμένες μορφές επικοινωνίας επιβάλλεται να είναι προστατευμένες από το Σύνταγμα. Επιπλέον, στην περίπτωση των κρατικών οργάνων, υπάρχει δέσμευση από το άρθρο 19 ως προς το σύνολο των νομικών προσώπων.

Επίσης στο άρθρο 25 παρ.1 εδ. γ μετά από σχετική αναθεώρηση αναφέρεται ότι «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν», το οποίο μαρτυράει ότι στο άρθρο προβλέπεται η τριτενέργεια.

Με λίγα λόγια ο νόμος προστατεύει απόλυτα το άτομο σε κάθε περίπτωση ανεξάρτητα από το μέσο που προέρχεται η επικοινωνία ανεξάρτητα αν η περίπτωση αφορά τα κρατικά όργανα ή τους ιδιώτες¹⁸.

Το 2001 σημειώθηκε μία πολύ σημαντική εξέλιξη καθώς η «τριτενέργεια» κατοχυρώνεται συνταγματικά στο α.2 εδ.γ , συνεπώς όλα τα κρατικά όργανα θα πρέπει να δεσμεύονται απέναντι στο απόρρητο μιας και πλέον υπάρχει πλήρης προστασία.

7. ΟΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

α) Η ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΞΑΙΡΕΣΕΩΝ

¹⁶ Βλ. Χρυσόγονο Κ. «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα»,2002,σελ.240-241.

¹⁷ Βλ. Δημητρόπουλος Α. «Συνταγματικά Δικαιώματα», Ειδικό μέρος, 2008, σελ. 78.

¹⁸ Βλ. Α.Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα-Ειδικό Μέρος», 2008 σελ.80.

Δεν ήταν λίγες οι φορές που οι αρχές αντιμετώπισαν δυσκολίες όσον αφορά τη διάταξη της απόλυτης προστασίας του απορρήτου. Για αυτό το λόγο και θεσπίστηκαν ορισμένες εξαιρέσεις πάνω στην συγκεκριμένη διάταξη.

Από το 1952 κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες του Συντάγματος, είχε συμπεριληφθεί η δυνατότητα παραβίασης απορρήτου των ανταποκρίσεων. Παρόλα αυτά το Σύνταγμα δεν περιέλαβε τελικά τέτοιες εξαιρέσεις.

Το 1957 απορρίπτεται η δυνατότητα εξαίρεσης για λόγους δημόσιας τάξης ενώ αντικαθίσταται ο όρος ‘‘απεχθές έγκλημα’’ με τον όρο ‘‘σοβαρό έγκλημα’’.

Αντίστοιχες διατάξεις βρίσκουμε και εκτός Ελλάδας. Οι εξαιρέσεις οι οποίες ‘‘κυριαρχούν’’ όσον αφορά το απόρρητο της επικοινωνίας δεν είναι άλλες από τις περιπτώσεις που αφορούν την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια τάξη, την οικονομική ευημερία, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας, της ηθικής, και των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων ατόμων.

Παρόλα αυτά δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε ότι υπάρχουν αρκετά προβλήματα στην εφαρμογή αυτών των διατάξεων, καθώς πολλές από αυτές δεν είναι απόλυτα κατανοητές και δεν διαχωρίζουν απόλυτα συγκεκριμένες καταστάσεις με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλά περιθώρια υποκειμενικής κρίσης πολλών περίπλοκων υποθέσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι το 1968 στην Ελλάδα δεν είχαν θεσπιστεί παρόμοιες διατάξεις υπό τον φόβο της καταχρηστικής εφαρμογής στην πράξη.

Ο νόμος ν.δ. 792/1971 που έχει να κάνει με το απόρρητο των επιστολών έδινε το δικαίωμα στον τακτικό ανακριτή να παρέμβει αυτεπαγγέλτως για παραβίαση του απορρήτου. Η προθεσμία μέσα στην οποία έπρεπε να εκδοθεί η απόφαση ήταν 24 ώρες ενώ σε περίπτωση που η απόφαση ήταν απορριπτική τότε δινόταν η δυνατότητα προσφυγής έναντι του προέδρου των πρωτόδικων.

Αν συγκρίνουμε το τωρινό Σύνταγμα με τα παραπάνω κείμενα του 1971 θα διαπιστώσουμε ότι η μόνη περίπτωση που είναι ταυτόσημη είναι αυτή των παραβιάσεων που αφορούσαν την εθνική ασφάλεια. Λόγω προβλημάτων και ελλείψεων ο νόμος στη συνέχεια καταργείται και αντικαθίσταται με άρθρο του νόμου 2225/1994.

β) ΟΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

Σύμφωνα με τα καινούργια δεδομένα, η άρση απορρήτου μπορεί να πραγματοποιηθεί όχι μόνο για λόγους που αφορούν την εθνική ασφάλεια, αλλά και για περιπτώσεις στις οποίες έχουμε πολύ σοβαρά εγκλήματα να οποία πρέπει να αποκαλυφθούν. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 19 αναφέρει: «Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαιτέρων σοβαρών εγκλημάτων».

Λόγοι εθνικής ασφάλειας μπορούν να θεωρηθούν τηλεφωνικές συνομιλίες ατόμων που ετοιμάζουν πραξικόπημα, συνομιλίες που αφορούν τρομοκρατικά χτυπήματα, επιστολές που προετοιμάζουν παραβίαση συνόρων, οι προσβολές κατά του πολιτεύματος κτλ. Περιπτώσεις πολύ σοβαρών εγκλημάτων μπορούν να θεωρηθούν τα

βασανιστήρια, η εγκληματική οργάνωση, ο εμπρησμός, η έκρηξη, η ανθρωποκτονία από πρόθεση η αρπαγή και η κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια, η πορνογραφία ανηλίκων, η κλοπή, η ληστεία κτλ¹⁹.

Ένα σοβαρό ζητούμενο είναι ότι πρέπει να υπάρχουν και οι κατάλληλες προϋποθέσεις για να αποφασιστεί άρση του απορρήτου, έτσι ώστε οι ενέργειες που θα γίνουν να μην “κολλάνε” σε άλλους νομικούς περιορισμούς²⁰. Οι προϋποθέσεις πρέπει να δικαιολογούν τη βαρύτητα της κρατικής παρέμβασης έτσι ώστε να μην έρχεται κόντρα με την αρχή της αναλογικότητας (αρ.25 παρ.1).²¹

Όσον αφορά τη διαδικασία η οποία γίνεται για την άρση του απορρήτου, σύμφωνα με το νόμο 2225/1994, υπεύθυνο είναι το δικαστικό συμβούλιο που έχει αναλάβει το θέμα. Εκτός από τη δικαστική αρχή, αρμόδιο όργανο μπορεί να είναι και κάποια άλλη πολιτική, αστυνομική ή στρατιωτική αρχή η οποία μπορεί να είναι υπεύθυνη για την διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας της χώρας. Ο εκάστοτε εισαγγελέας Εφετών στον οποίο υποβάλλεται η αίτηση για άρση του απορρήτου είναι υποχρεωμένος να βγάλει απόφαση εντός 24 ωρών από τη στιγμή που αυτή θα κατατεθεί. Η σχετική αίτηση πρέπει να επιβληθεί στο συμβούλιο εντός 3 ημερών.

Στην περίπτωση που έχουμε να κάνουμε με διερεύνηση πολύ σοβαρών εγκλημάτων, τότε σύμφωνα με το άρθρο 4 και τις παραγράφους 2 και 3, η άρση του απορρήτου μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αν το δικαστικό συμβούλιο κατά την έρευνα της υπόθεσης διαπιστώσει ότι ο τόπος διαμονής του κατηγορούμενου είναι αδύνατον να ανακαλυφθεί. Επίσης τα άτομα των οποίων οι κινήσεις μπορεί να θεωρηθούν ύποπτες είναι εκείνο ή εκείνα που συναναστρέφονται με τον κατηγορούμενο ή μεταφέρουν μηνύματα προς ή από εκείνον σε άλλους. Συνεπώς η παρακολούθηση των κινήσεων τους και η άρση του απορρήτου και για εκείνους είναι επιβεβλημένη.

Το Σύνταγμα καθορίζει και τη διάρκεια που θα πρέπει να έχει η άρση του απορρήτου. Σύμφωνα λοιπόν με τα άρθρο 6 παρ. 5, η άρση του απορρήτου θα πρέπει να διαρκεί τα πολύ μέχρι 2 μήνες. Σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει η δυνατότητα να δοθεί παράταση σε αυτή τη χρονική διάρκεια. Για να γίνει όμως κάτι τέτοιο, θα πρέπει οι λόγοι για τους οποίους αιτήθηκε η άρση του απορρήτου να συνεχίσουν να υφίστανται, ενώ οι παρατάσεις δεν θα πρέπει να είναι πάνω από 10 μήνες. Στις περιπτώσεις που έχουμε να κάνουμε με άρση του απορρήτου που αφορούν την εθνική ασφάλεια, το συγκεκριμένο όριο των 10 μηνών δεν ισχύει. Ακόμα, σημαντική περίπτωση για να γίνει άρση του απορρήτου αποτελεί και η παραχάραξη νομίσματος (αρ.211), καθώς επίσης και για τη διακρίβωση των κακουργημάτων που προβλέπονται από το νόμο 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και της Πολιτιστικής κληρονομιάς». Και σε αυτήν την περίπτωση ισχύει ότι η άρση μπορεί να πραγματοποιηθεί αν διαπιστωθεί ότι «η

¹⁹ Βλ. Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, 2008, σελ. 98.

²⁰ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος, Προστασία του Απορρήτου της Επικοινωνίας, 2008, σελ. 50.

²¹ Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος, μετά την αναθεώρηση αυτού με το από 6/17 Απριλίου 2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους τελούν υπό την προστασία του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση της.

διεύρυνση της υπόθεσης ή η εξακρίβωση του τόπου διαμονής του κατηγορουμένου είναι αδύνατη ή ουσιωδώς δυσχερής χωρίς αυτήν» (3340/2005).

γ) ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΚΕΝΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΡΣΗ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Πριν από μερικά χρόνια, το Προεδρικό Διάταγμα 47/2005, βοήθησε ώστε να καλυφθούν ορισμένα κενά που υπάρχουν στην ελληνική νομοθεσία, και να καμφθούν μια και καλή αρκετές ενστάσεις που αφορούν την άρση του απορρήτου της επικοινωνίας.

Το Διάταγμα καθορίζει λεπτομερώς τα είδη επικοινωνίας για τα οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί η άρση του απορρήτου. Τα είδη αυτά αφορούν:

- 1.Επιστολές, επιταγές, τηλεγραφήματα, δέματα
- 2.Τηλετυπική επικοινωνία
- 3.Επικοινωνία δεδομένων μέσω δικτύου δεδομένων
- 4.Επικοινωνία μέσω διαδικτύου
- 5.Ασυρματική επικοινωνία, επικοινωνία κλειστών ομάδων
- 6.Δορυφορική επικοινωνία
7. Επικοινωνία κάθε μορφής μισθούμενων κυκλωμάτων
- 8.Υπηρεσίες οι οποίες υπερτίθενται επί των προηγούμενων μορφών επικοινωνίας όπως: Ο αυτόματος τηλεφωνητής, τα fax, τα γραπτά μηνύματα, οι υπηρεσίες πληροφοριών, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, η πρόσβαση σε ιστοσελίδες, η πρόσβαση σε βάση δεδομένων, οι ηλεκτρονικές συναλλαγές, οι τηλεδιασκέψεις, οι πληροφορίες καταλόγου, οι υπηρεσίες εκτάκτου ανάγκης, οι συνδυασμένες μορφές επικοινωνίας που περιλαμβάνουν περισσότερες της μιας από τις παραπάνω επικοινωνίες.

Το άρθρο 4 του Προεδρικού Διατάγματος μας δείχνει ποια στοιχεία της επικοινωνίας θα ζητηθούν από την αρμόδια αρχή η οποία θα ζητήσει την άρση του απορρήτου.

Το άρθρο 5 προβλέπει συγκεκριμένες ειδικές περιπτώσεις για τις οποίες η αρμόδια αρχή είτε λαμβάνει ενημερώσεις είτε διαθέτει δίκτυο για να παρέχει επικοινωνιακές υπηρεσίες.

Το άρθρο 6 προβλέπει την απαιτούμενη ύπαρξη εξοπλισμού (ή την απουσία αυτής) η οποία είναι αναγκαία για την επίτευξη της άρσης απορρήτου η οποία πρέπει να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τις αρχές.

Το άρθρο 7 προβλέπει τα μέσα και τις μεθόδους με τις οποίες εξατομικεύονται τα στοιχεία (π.χ. αριθμοί κλήσης)

Τέλος, το άρθρο 8 προβλέπει την υποχρέωση της άμεσης ανταπόκρισης στα αιτήματα για άρση του απορρήτου και η συνεργασία που πρέπει να υπάρχει με τις αρμόδιες αρχές καθώς και η διασφάλιση του απορρήτου κατά τη διαδικασία της άρσης. Επίσης, προβλέπεται η υποχρέωση της επιλογής υπαλλήλου ο οποίος θα έχει τις απαραίτητες τεχνικές γνώσεις καθώς και την εχεμύθεια που απαιτούνται για τη διαδικασία της άρσης του απορρήτου της επικοινωνίας.²²

Αν μελετήσουμε Άρθρο- Γνωμοδότηση της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου από τον Ιούνιο του 2017 διαπιστώνουμε ότι τα στοιχεία τα οποία προκύπτουν από άρση του απορρήτου για μία συγκεκριμένη υπόθεση, απαγορεύεται να χρησιμοποιηθούν σαν άμεσο ή έμμεσο αποδεικτικό μέσο σε κάποιο άλλο ζήτημα. Υπάρχει βέβαια ‘‘παράθυρο’’ σύμφωνα με το οποίο η αρχή που εξέδωσε τη διάταξη μπορεί να επιτρέψει την χρησιμοποίηση των συγκεκριμένων στοιχείων σε άλλες υποθέσεις αν πρόκειται για περιπτώσεις πολύ σοβαρών εγκλημάτων ή αν έχουμε να κάνουμε με κακούργημα ή πλημμέλημα.

Ένα παράδειγμα που μπορούμε να φέρουμε για να καταλάβουμε αν η άρση απορρήτου πρέπει να γίνει είναι η επικοινωνία και να μηνύματα που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ μελών μίας τρομοκρατικής οργάνωσης. Π.χ. τα μηνύματα που μπορεί να υπήρξαν μεταξύ μελών της Αλ Κάιντα όταν σχεδίαζαν την επίθεση στους δίδυμους πύργους. Σε μία τέτοια περίπτωση η επικοινωνία είναι μεν μυστική αλλά δεν είναι απόρρητη, αφού απόρρητη είναι η προστατευόμενη μυστικότητα. Αυτή η μυστικότητα λοιπόν δεν είναι προστατευόμενη αφού συμβάλλει στην πλήξη της εθνικής ασφάλειας, και πιο συγκεκριμένα της ασφάλειας των ΗΠΑ. Φυσικά το ίδιο ισχύει και για άλλα πολύ σοβαρά εγκλήματα.

Συνεπώς οι παραπάνω περιπτώσεις δεν συνιστούν σε καμία περίπτωση περιορισμούς του δικαιώματος της επικοινωνίας, αλλά για εννοιολογικές οριοθετήσεις που καθορίζουν τα συνταγματικά όρια του δικαιώματος.

Ένα σημαντικό ερώτημα που χρήζει τεκμηριωμένης απάντησης είναι πώς θα γίνει η άρση του απορρήτου για να διαπιστωθεί αν το μήνυμα είναι απαγορευμένο ή όχι και αν αυτό είναι νόμιμο ή όχι. Αυτός ο οποίος είναι ουσιαστικά αρμόδιος για να δώσει εντολή και να πραγματοποιηθεί μία νόμιμη άρση απορρήτου είναι ο συντακτικός νομοθέτης. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι επειδή πραγματοποιήθηκε η άρση του απορρήτου θα δημοσιοποιηθεί και το μήνυμα. Δημοσιοποίηση του μηνύματος μπορεί να υπάρξει μόνο στην περίπτωση που αυτό αναφέρεται σε παραβίαση της εθνικής ασφάλειας ή σε άλλες περιπτώσεις πολύ σοβαρών εγκλημάτων όπου ισχύουν ακριβώς τα ίδια.

Αν υπάρχει περίπτωση όπου γίνεται άρση απορρήτου χωρίς την απαιτούμενη άδεια αλλά παρόλα αυτά ανακαλυφθεί μετά την άρση ότι το μήνυμα περιέχει στοιχεία που στόχο έχουν την παραβίαση της εθνικής ασφάλειας ή τον σχεδιασμό σοβαρών εγκλημάτων, τότε και πάλι έχουμε έγκυρο αποδεικτικό στοιχείο μιας και σε αυτήν την περίπτωση η μυστικότητα δεν προστατεύεται.

---

²² Ιντερνετικό άρθρο «Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ» σελ.4, 5.

Όταν παραβιάζεται η μυστικότητα δεν σημαίνει ότι έχουμε απαραίτητα και άρση του απορρήτου. Αυτό εξαρτάται από τα μηνύματα. Όταν τα μηνύματα είναι επιτρεπόμενα, τότε δεν έχουμε άρση του απορρήτου αλλά παραβίαση της μυστικότητας. Αντίθετα αν τα μηνύματα είναι απαγορευμένα τότε έχουμε άρση του απορρήτου.

Η άρση του απορρήτου μπορεί να χαρακτηριστεί ως τυπική αλλά και ως άτυπη άρση απορρήτου. Τυπική άρση απορρήτου έχουμε όταν έχουν ολοκληρωθεί όλες οι διαδικασίες και υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί μία άρση του απορρήτου. Αντίθετα άτυπη άρση απορρήτου έχουμε όταν δεν έχουν προηγηθεί οι απαιτούμενες διαδικασίες.

δ) Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Τα άρθρα 258-250 του Ποινικού Κώδικα τιμωρούν την παραβίαση του απορρήτου από ταχυδρομικούς υπαλλήλους και από υπαλλήλους τηλεπικοινωνιακών οργανισμών. Ακόμα τα άρθρα 370 και 370 Α του Ποινικού Κώδικα τιμωρούν τις περιπτώσεις παραβίασης του απορρήτου των επιστολών και των τηλεφωνημάτων.²³

Με το νόμο 2225/1994 και την ίδρυση της Επιτροπής Προστασίας του Απορρήτου των Επικοινωνιών την οποία αποτελούσαν βουλευτές, υπήρχε εποπτεία και έλεγχος παραβιάσεων. Η συγκεκριμένη επιτροπή αντικαταστάθηκε από την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών με το νόμο 3115/2003.²⁴

ε) Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη του απορρήτου, όσον αφορά τα μέλη μιας οικογένειας, δηλαδή μεταξύ γονέων και παιδιών καθώς επίσης και μεταξύ συζύγων.

Τα μέλη της οικογένειας θα πρέπει να επικοινωνούν μεταξύ τους, συνεπώς το απόρρητο της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας δεν θα πρέπει να παραβιάζεται. Σύμφωνα με το άρθρο 1520 εδ.α΄ του ΑΚ, σε περίπτωση που το παιδί δεν μοιράζεται την ίδια κατοικία με τον γονέα, υπάρχει το δικαίωμα της προσωπικής επικοινωνίας μεταξύ τους χωρίς να γίνεται γνωστό το περιεχόμενο των λεγόμενων τους. Επιπλέον, η επικοινωνία μεταξύ γονέα και τέκνου δεν θα πρέπει να διακόπτεται ποτέ, ακόμα και σε περιπτώσεις που οι γονείς συμφωνήσουν να πάρουν διαζύγιο και δεν ζουν πια κάτω από την ίδια στέγη. Ενδεχόμενος αποκλεισμός της επικοινωνίας μας μεταξύ γονέα και τέκνου κρίνεται αντισυνταγματικός. Ακόμα σε περίπτωση που οι κινήσεις τον γονέων μπορούν να φέρουν σε κίνδυνο την ανατροφή του τέκνου θα πρέπει οπωσδήποτε να βρεθεί η καλύτερη λύση για εκείνο.

Σε παλαιότερα Συντάγματα το απόρρητο δεν ίσχυε σε ιδιωτικές σχέσεις όπως π.χ. μεταξύ συζύγων αλλά μόνο σε σχέσεις μεταξύ κράτους και πολιτών. Αυτό σήμαινε ότι

²³ Από το ιντερνετικό άρθρο «Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ», σελ.2.

²⁴ Από το ιντερνετικό άρθρο «Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ» σελ.3.

ο εκάστοτε σύζυγος που δεν ήθελε να μάθει η σύζυγος του τις ενέργειές του δεν μπορούσε να επικαλεστεί προστασία από το Σύνταγμα γιατί κάτι τέτοιο δεν ίσχυε.

Στα εν λόγω Συντάγματα ο νόμος “διευκόλυνε” τον ένα σύζυγο να αποκαλύψει μία ενδεχόμενη περίπτωση μοιχείας του άλλου. Αν για παράδειγμα υπήρχε μία κασέτα η οποία περιείχε περιεχόμενο με τον σύζυγο να πραγματοποιεί την μοιχεία τότε το δικαστήριο θα την δεχόταν σαν αποδεικτικό στοιχείο.

Αντίθετα στις μέρες μας, το Σύνταγμα προστατεύει την επικοινωνία μεταξύ ιδιωτών, συνεπώς και τις ιδιωτικές συνομιλίες των συζύγων. Με βάση τον σημερινό νόμο, ο σύζυγος ο οποίος παρανομεί έχει τη δυνατότητα να στηριχθεί στην προστασία του απορρήτου μιας και προστατεύεται από το άρθρο 19. Οι περισσότεροι πρόσφατες αποφάσεις του Αρείου Πάγου δεν δέχονται την παγίδευση του τηλεφώνου του συζύγου σαν αποδεικτικό στοιχείο μοιχείας, αφού υποστηρίζεται ότι η τακτική αυτή προσβάλλει το ιδιωτικό απόρρητο και είναι αντισυνταγματική. Μπορεί επομένως ο σύζυγος να απαγορεύσει με βάση το νόμο από τη σύζυγο του να κάνει άρση του απορρήτου και να αποκαλυφθούν μέρη των συνομιλιών του. Αυτό βέβαια δεν είναι απόλυτο, καθώς όπως θα δούμε παρακάτω, υπάρχουν περιπτώσεις που το Δικαστήριο δεν δέχτηκε την προστασία του “μοιχού” από το άρθρο 19²⁵.

στ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Όσον αφορά το απόρρητο της επικοινωνίας στην περίπτωση των κρατουμένων, οι κρατούμενοι προστατεύονται και αυτοί από το Σύνταγμα αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες η άρση είναι νόμιμη. Το δικαίωμα των κρατουμένων στην επικοινωνία, μας δείχνει ότι νομικά οι κρατούμενοι, παρόλο που στερούνται την προσωπική τους ελευθερία, εκείνοι και η αξιοπρέπειά τους προστατεύονται ακόμα συνταγματικά. Οι περιπτώσεις στις οποίες μπορεί να γίνει άρση στο απόρρητο των ποινικά κρατουμένων είναι αυτές για τις οποίες πρέπει να γίνει εξακρίβωση πολύ σοβαρών εγκλημάτων (αρ.19 παρ 1. εδ.β του Συντάγματος). Οι περιορισμοί της επικοινωνίας των κρατουμένων πρέπει να επιβάλλονται από το νόμο και να επιβάλλονται από ανεξάρτητη δικαστική αρχή. Επιπλέον οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα στην επικοινωνία με τον προσωπικό τους συνήγορο αφού θα πρέπει να μιλήσουν μεταξύ τους για να αποφασίσουν με βάση τα γεγονότα τι είδους υπερασπιστική γραμμή θα ακολουθήσουν ώστε να επιβληθεί στον κατηγορούμενο η μικρότερη δυνατή ποινή. Συνεπώς και στη συγκεκριμένη περίπτωση ισχύει η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας.²⁶

ζ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΣΙΜΩΝ

²⁵ <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/word/1081.doc> , σελ. 31

²⁶ <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/word/1081.doc> , σελ. 33

Στην περίπτωση της στράτευσης, οι στρατεύσιμοι έχουν και αυτοί δικαίωμα της απόρρητης επικοινωνίας. Οι περιπτώσεις στις οποίες το Σύνταγμα δικαιολογεί την άρση απορρήτου στους στρατεύσιμους είναι όταν πρόκειται για ζητήματα εθνικής ασφάλειας (α.19 παρ.1 εδ.β.)²⁷.

η) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όσον αφορά το περιβάλλον της εργασίας, η επικοινωνία μεταξύ των εργαζομένων προστατεύεται επίσης από το Σύνταγμα. Ο εργοδότης δεν έχει δικαίωμα να ελέγχει και να επιτηρεί την προσωπική επικοινωνία των υπαλλήλων, ούτε και να παραβιάζει το απόρρητο από επιστολές εργαζομένων προς συναδέλφους τους. Επίσης δεν μπορεί να αποσφραγίζει επιστολές οι οποίες προορίζονται για τον υπάλληλο του από αποστολέα εκτός εταιρίας. Το απόρρητο και στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι απολύτως απαραβίαστο και ενδεχόμενη παραβίαση του τιμωρείται από το νόμο.

Λόγω της αναθεώρησης του 2001 και την προσθήκη της παραγράφου 3, δεν φαίνεται να υπάρχουν διακρίσεις όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία που αποδείχτηκαν με παράνομο τρόπο. Αυτό σημαίνει οποιοδήποτε αποδεικτικό στοιχείο το οποίο ήρθε στην επιφάνεια με αντισυνταγματικό τρόπο δεν είναι αποδεκτό από τις αρχές και το νόμο.

Ο νομοθέτης και ο δικαστής είναι περιορισμένοι από το Σύνταγμα όσον αφορά ενδεχόμενες νέες σταθμίσεις. Το άρθρο 19 είναι απόλυτο, με αποτέλεσμα αυτά που είναι καταγεγραμμένα από το Σύνταγμα να μην μπορούν να παρακαμφθούν. Συνεπώς η συνταγματική προστασία του απορρήτου μπορεί να καμφθεί μόνο στις περιπτώσεις όπου ισχύουν οι εξαιρέσεις του α.19 παρ.1 εδ β. του Συντάγματος²⁸.

8. ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η μελέτη του απορρήτου των επικοινωνιών σχετικά με το Διαδίκτυο.

Γενικότερα υποστηρίζεται ότι τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας μέσω διαδικτύου δεν καλύπτονται από την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών, συνεπώς δεν είναι απαραίτητη η τήρηση της αυστηρής διαδικασίας άρσης απορρήτου από τις αρχές για τη λήψη τους. Ο λόγος που υποστηρίζεται αυτή η άποψη είναι ότι η επικοινωνία μέσω διαδικτύου αποτελεί ουσιαστικά επικοινωνία που γίνεται εν μέσω δημοσιότητας και όχι οικειότητας. Το απόρρητο των επικοινωνιών καλύπτει τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας μέσω Διαδικτύου. Άρα η λήψη τους από τις αρχές είναι νόμιμη αρκεί να ακολουθηθούν τα απαραίτητα βήματα της διαδικασίας της άρσης του απορρήτου.

²⁷ <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/word/1081.doc> , σελ. 34

²⁸ <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/word/1081.doc> , σελ. 33

Στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ υποστηρίζεται ότι: «Η εξαίρεση των εξωτερικών στοιχείων της διαδικτυακής επικοινωνίας από την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών αποτελεί επέμβαση στο ανθρωπινό δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή», «Κρατικές ενέργειες για τη λήψη εξωτερικών στοιχείων της διαδικτυακής επικοινωνίας χωρίς να ακολουθείται η εγγώρια διαδικασία της άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών παραβιάζουν το ανθρωπινό δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή».

Τα άρθρα 2 και 5 της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ προβλέπουν ότι τα εξωτερικά στοιχεία κάθε ηλεκτρονικής επικοινωνίας προστατεύονται από το απόρρητο των επικοινωνιών. Επιπλέον οι διευθύνσεις ιντερνετικού πρωτοκόλλου αναγνωρίζονται ρητώς ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία προστατεύονται από το απόρρητο (4/2007 Γνώμη της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ). Συνεπώς και πάλι είναι απαραίτητα τα βήματα της διαδικασίας άρσης του απορρήτου, για τη λήψη εξωτερικών στοιχείων της διαδικτυακής επικοινωνίας.

Σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 4 του Ν.3471/2006 προβλέπεται ότι η χρήση των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που προέρχονται μέσω δημόσιου δικτύου επικοινωνιών και των υπηρεσιών που είναι διαθέσιμες στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών προστατεύεται από το απόρρητο των επικοινωνιών. Η άρση του απορρήτου είναι νόμιμη και αποδεκτή μόνο εφόσον τηρούνται οι προϋποθέσεις οι οποίες ορίζονται από το άρθρο 19.

Το άρθρο 370 του Ποινικού Κώδικα υποστηρίζει ότι αποτελεί ποινικό αδίκημα η προσπάθεια κάποιου να παγιδεύσει κάποιο σύστημα ή κάποια συσκευή με σκοπό να πληροφορηθεί στοιχεία απόρρητης επικοινωνίας που μπορεί να έχει γίνει μέσω τηλεφώνου. Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 5 του νόμου 3783/2009 , η πρόσβαση των αρχών σε στοιχεία ταυτότητας τα οποία τηρούνται από τηλεπικοινωνιακούς παρόχους, μπορεί να γίνει μόνο με τη διαδικασία της άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών.

Σύμφωνα με τα άρθρα 3 και 4 του ΠΔ 47/2005: «Η άρση του απορρήτου δεν αφορά τη δια ζώσης επικοινωνία αλλά κάθε είδους επικοινωνία η οποία διεξάγεται μέσω δικτύου επικοινωνίας ή παρόχου υπηρεσιών επικοινωνιών και την οποία χρησιμοποιεί ο συνδρομητής ή χρήστης κατά του οποίου λαμβάνεται το μέτρο της άρσης. Τα είδη και οι μορφές επικοινωνίας που υπόκεινται στην άρση του απορρήτου, είναι ιδίως τα ακόλουθα: α. Επιστολογραφία β. Τηλετυπική επικοινωνία (συνδρομητική) γ. Τηλεφωνική επικοινωνία ήτοι σταθερή και κινητή τηλεφωνία δ. επικοινωνία δεδομένων μέσω δικτύων δεδομένων, μισθωμένων κυκλωμάτων κ.α. ε. Επικοινωνίες μέσω διαδικτύου (Internet), στ. Ασυρματιστή επικοινωνία, ήτοι σταθερή ασύρματη πρόσβαση επικοινωνία κλειστών ομάδων χρηστών κ.α. ζ. Δορυφορική επικοινωνία, ήτοι επικοινωνία μέσω δορυφορικής σύνδεσης τελικού χρήστη (π.χ. VSAT)(άρθρο 3 του ΠΔτος 47/2005). Τα συγκεκριμένα στοιχεία επικοινωνίας, στα οποία είναι δυνατόν να αναφέρεται μία διάταξη άρσης του απορρήτου εξαρτώνται από το είδος της επικοινωνίας και εξειδικεύονται κατά περίπτωση ως εξής: α)γ) Τηλεφωνική επικοινωνία: Επί συγκεκριμένου φυσικού ή νομικού προσώπου, που είναι συνδρομητής ή χρήστης παρόχου υπηρεσιών σταθερής ή κινητής τηλεφωνίας είναι δυνατόν να ζητηθούν τα ακόλουθα συγκεκριμένα στοιχεία εισερχόμενων και απερχομένων κλήσεων: αα Καλών και καλούμενος αριθμός κλήσης και στις αναπάντητες κλήσεις. ββ Καλών

και καλούμενος συνδρομητής και πελάτης και στις αναπάντητες κλήσεις γγ Ωρα έναρξης και ώρα λήξης της επικοινωνίας. δδ Γεωγραφικός εντοπισμός καλούντος και καλούμενου (στις κινητές επικοινωνίες) είτε ομιλούν, είτε πρόκειται για SMS, είτε είναι σε θέση stand by, είτε πραγματοποιούν αναπάντητη κλήση. εε Περιεχόμενο επικοινωνίας (φωνή, εικόνα κλπ.). στστ Στοιχεία ταυτότητας τερματικής συσκευής και σύνδεσης (IMEI, IMSI, TMSI). ζζ Οι αλφαριθμητικοί χαρακτήρες που εισάγει ο χρήστης κατά την πραγματοποίηση της σύνδεσης ή για την ενεργοποίηση ειδικών υπηρεσιών ή λειτουργιών. ηη Η σηματοδότηση της ετοιμότητας για την πρόσβαση (προειδοποιητικό σήμα επικοινωνίας). θθ Πραγματικός προορισμός και ενδιάμεσοι αριθμοί κλήσεως, σε περίπτωση εκτροπής της κλήσης (άρθρο 4 του ΠΔ/τος 47/2005). Σημειώνεται επιπλέον ότι το προεδρικό αυτό Διάταγμα ελέγχθηκε ως προς τη συνταγματικότητα του από το Ε Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας το οποίο με την υπ' αριθμ. 28/2005. Γνωμοδότηση του δεν έκρινε αυτό αντισυνταγματικό, ενώ έκρινε ότι δεν προσκρούει στην οδηγία 2002/58/EK και ότι εναρμονίζεται με το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 17.01.1995 σχετικά με τη νόμιμη παρακολούθηση των τηλεπικοινωνιών (EL C 329/1)».²⁹

Με την έκδοση της υπ' αριθμ. 630^α/12.11.2004 απόφαση της ΑΔΑΕ (Β' 87) εγκρίθηκε ο «Κανονισμός για τη διασφάλιση του Απορρήτου κατά την Παροχή Σταθερών Τηλεπικοινωνιακών Υπηρεσιών». Στον εν λόγω Κανονισμό καθορίζεται ότι η θέσπιση των υποχρεώσεων των παροχών τηλεπικοινωνιακών μέσων για την διασφάλιση της ελεύθερης ανταπόκρισης και του απορρήτου της επικοινωνίας. Επιπλέον οι πληροφορίες οι οποίες θα πρέπει να προστατεύονται είναι: 1. Όλοι οι τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι θα πρέπει να διασφαλίζουν και να προστατεύουν το απόρρητο της επικοινωνίας των δεδομένων τα οποία χρησιμοποιούνται. Οι πληροφορίες οι οποίες θα πρέπει να προστατεύονται όσο διάστημα βρίσκονται στη δικαιοδοσία του παρόχου είναι: 1.ο αριθμός του ατόμου που πραγματοποιεί την κλήση αλλά και εκείνου που τη δέχεται 2. Η ταυτότητα της τερματικής συσκευής 3. Τα στοιχεία του Δικτύου, 4. Ο αριθμός δρομολόγησης, 5. Ο χρόνος διενέργειας και η διάρκεια της επικοινωνίας, 6) οι πληροφορίες καταλόγου (όνομα και επώνυμο συνδρομητή, διεύθυνση κτλ.) 7) Η θέση του ατόμου που καλεί αλλά και εκείνου που δέχεται την κλήση, 8)το περιεχόμενο και τα στοιχεία της επικοινωνίας που πραγματοποιείται.³⁰

Το απόρρητο, το οποίο δεν είναι μόνο τα λεγόμενα μας στο Διαδίκτυο αλλά έχει σημασία και ο τόπος αλλά και ο χρόνος στον οποίο τα λέμε, ισχύει και όσον αφορά τους παράνομους χάκερ αλλά και τους εργοδότες. Ο εργοδότης δεν έχει το δικαίωμα να ελέγχει τι διαβιβάζουν οι εργοδότες μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή σε ποιους διαδικτυακούς τόπους εισέρχεται ο εργαζόμενος και τα ηλεκτρονικά μηνύματα τα οποία μπορεί να αποστέλλει σε άτομα εκτός του χώρου εργασίας.

Σύμφωνα με σχετική απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, (58/2004 ΑΠΔΠΧ) ο χρήστης έχει το δικαίωμα πρόσβασης σε ηλεκτρονικά αρχεία που μπορεί να έχει στην κατοχή του ο εργοδότης του ,και τα οποία

²⁹ <http://lawandtech.eu/2014/09/02/confidentiality-of-communications/>.

³⁰ <http://lawandtech.eu/2014/09/02/confidentiality-of-communications/>.

στοιχεία αφορούν το πρόσωπο του. Επιπλέον, πολλοί ηλεκτρονικοί διάλογοι οι οποίοι μπορεί να γίνονται μεταξύ επιχειρηματιών μπορούν να θεωρηθούν ότι είναι αυστηρά “ιδιωτικοί” και να καλύπτονται από τις έννοιες της “ιδιωτικής ζωής” και της “αλληλογραφίας” υπό την έννοια του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Επίσης περιπτώσεις όπου οι εργοδότες κάνουν χρήση του λογισμικού για να μπορούν να παρακολουθούν τα προσωπικά δεδομένα του χρήστη (υπάλληλου του) στον υπολογιστή, είτε αυτά είναι ιστοσελίδες, είτε οποιουδήποτε άλλου τύπου δεδομένα, έρχονται σε αντίθεση με την προστασία της ιδιωτικής ζωής και το σεβασμό της προσωπικότητας του χρήστη του υπολογιστή. (απόφ. 61/2004 ΑΠΔΠΧ). Η επιτήρηση η οποία μπορεί να γίνεται στα αρχεία του υπάλληλου από τον εργοδότη, καθώς επίσης και η πρόσβαση σε αρχεία του υπολογιστή χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη χαρακτηρίζονται σαν παράνομες πράξεις καθώς συνιστούν επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το ίδιο παράνομη μπορεί να χαρακτηριστεί και η γενικότερη παρακολούθηση και καταγραφή συγκεκριμένων ιστοσελίδων που επισκέπτεται ο υπάλληλος. Η συγκεκριμένη πράξη είναι παράνομη για οποιονδήποτε λόγο κι αν γίνεται (ακόμα και για λόγους στατιστικής), καθώς παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, σύμφωνα με την οποία η γενική, συστηματική, και προληπτική συλλογή και καταχώριση των δεδομένων, που αφορούν τη χρήση του Δικτύου από τον χρήστη απαγορεύεται δια ροπάλου. Το ίδιο παράνομη είναι και μία ενδεχόμενη παρακολούθηση των παραληπτών των μηνυμάτων που στέλνουν οι υπάλληλοι, καθώς επίσης και το περιεχόμενο της αλληλογραφίας των εργαζομένων τα οποία δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς αξιολόγησης της συμπεριφοράς τους.

Σύμφωνα με το Ν.2774/1999 η ευθύνη για την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών στο Διαδίκτυο είναι σύνθετη. Την ευθύνη αυτή την έχουν και οι χρήστες και οι εργοδότες και οι εταιρίες οι οποίες παρέχουν δίκτυο αλλά και οι πάροχοι τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Πριν η πληροφορία φτάσει στον αποδέκτη, κατά τη διάρκεια δηλαδή της διαβίβασης, ο τηλεπικοινωνιακός πάροχος είναι υποχρεωμένος να διασφαλίζει την ασφάλεια και το απόρρητο της επικοινωνίας του χρήστη, σύμφωνα με το νόμο. Επομένως οι ISPs υποχρεούνται να εφαρμόζουν πολιτική ασφαλείας η οποία θα περιλαμβάνει πολλών και διαφόρων ειδών μέτρα, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ο ασφαλής τρόπος πρόσβασης στα συστήματά τους.

Σύμφωνα με την κρίση του ΣΤΕ, το απόρρητο της επικοινωνίας προστατεύεται έναντι πάντων (ιδιωτών και δημόσιους φορείς) και καλύπτεται, όχι μόνο το περιεχόμενο της επικοινωνίας όπως φωνή, εικόνα, επιστολές, κτλ.) αλλά και παραγόμενα δεδομένα της επικοινωνίας όπως πληροφορίες που αφορούν τον τόπο τον χρόνο, τη μορφή, τη διάρκεια και το είδος της επικοινωνίας, στοιχεία για το μέσο με το οποίο πραγματοποιήθηκε η επικοινωνία, προσωπικά στοιχεία ταυτότητας με διευθύνσεις των συμβαλλόμενων μερών κτλ. Η προστασία αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία να λάβουμε υπόψη μας, την πρόσβαση που μπορεί να υπάρξει μέσω της τεχνολογίας σε πολλά προσωπικά δεδομένα από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς.

Ο Γρηγόρης Τσόλιας υποστηρίζει ότι: «η θέση σύμφωνα με την οποία το εκβιαστικό, απειλητικό, υβριστικό, κλπ. τηλεφώνημα, δεν προστατεύεται ως προς το περιεχόμενο

του, και επομένως ο κάθε πολίτης έχει δικαίωμα να το μαγνητοφωνήσει και να το χρησιμοποιήσει ως αποδεικτικό μέσο, δεν έρχεται μόνο σε αντίθεση με το άρθρο 370 Α ΚΠΔ και το άρθρο 19 παρ.3 Συντ. αλλά περαιτέρω αναιρεί και το λόγο θεσπίσεως του Ν 2225/1994. Γιατί να προβλέπεται νομοθετικά άρση του απορρήτου των επικοινωνιών προς διακρίβωση εγκλήματος (βλ. τον αναλυτικό κατάλογο εγκλημάτων του άρθρου 4 Ν 2225/1994), όταν-κατά τη Γνωμοδότηση-δεν υφίσταται απόρρητο για τους εγκληματίες; Και αλήθεια ποιος θα κρίνει εκ των προτέρων (προ της άσκησης ποινικής δίωξης τουλάχιστον) αν το πρόσωπο αυτό είναι πράγματι εγκληματίας, ώστε να μην τύχει προστασίας το τηλεφωνικό απόρρητο του; Ο ιδιώτης-αποδέκτης των π.χ. απειλών ή ο ενεργών την αστυνομική προανάκριση υπάλληλος ο οποίος παραλαμβάνει μια μήνυση π.χ. για συκοφαντική δυσφήμιση μέσω Διαδικτύου, χωρίς να γνωρίζει εάν αυτή ευσταθεί;»(Τσόλιας ΔιΜΕΕ 2009 : 393)³¹

Από τη στιγμή που το δικαίωμα στο απόρρητο των επικοινωνιών είναι κατοχυρωμένο υπάρχουν σημαντικές υποχρεώσεις οι οποίες είναι οι σχέσεις μεταξύ παρόχων δικτύου/υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, παροχών της ΚτΠ και τελικών χρηστών του Διαδικτύου. Ενδεχόμενος αποκλεισμός λοιπόν του δικαιώματος των τελικών χρηστών από τους παρόχους δικτύων θα πρέπει να έρχεται σύμφωνα με τους κανόνες δικαίου του πληροφοριακού συντάγματος.

Όσον αφορά την ενδεχόμενη χρήση αποδεικτικών στοιχείων στο δικαστήριο που ήρθαν στο φως με παράνομο τρόπο ο νομοθέτης είναι και πάλι κατηγορηματικός. Στοιχεία που αποκτήθηκαν με τέτοιο τρόπο δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Τα αποδεικτικά μέσα τα οποία έχουν αποκτηθεί με παράβαση των εκτελεστικών νόμων 9, 9 Α και 19 του Συντάγματος. Άρα ενδεχόμενες ενέργειες από ανακριτές για τη λήψη στοιχείων που προέρχονται από το διαδίκτυο, χωρίς να ακολουθηθεί η σωστή διαδικασία άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών δεν ευσταθούν καθώς παραβιάζουν το Νόμο 2225/1994.

Με βάση τα παραπάνω η χρησιμοποίηση απαγορευμένου αποδεικτικού στοιχείου μπορεί να επιφέρει ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο. Η αίτηση της ακυρότητας θα πρέπει να ζητηθεί από τον κατηγορούμενο. Σε διαφορετική περίπτωση η αυτεπάγγελτη λήψη υπόψη της ακυρότητας αυτής επιφέρεται στη διακριτή ευχέρεια των δικαστηρίων.³²

Τέλος, αν μελετήσουμε τις υπ' αριθμ. 9/2009 ,12/2009 γνωμοδοτήσεις του τέως εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Γ. Σανιδά και του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Ι. Τέντε αντίστοιχα αλλά και την υπ' αριθμ. 9/2011 γνωμοδότηση του αντιεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Α. Κατσιρώδη, βλέπουμε ότι, οι πάροχοι των υπηρεσιών Διαδικτύου μετά από παραγγελία των αρχών για προκαταρκτική εξέταση, είναι υποχρεωμένοι να γνωστοποιούν στις αρχές στοιχεία που προέρχονται από τηλεφωνήματα ατόμων που σχετίζονται με εγκληματικές πράξεις. Η διαδικασία της άρσης του απορρήτου μπορεί να μην πραγματοποιηθεί με την αιτιολογία ότι δεν πρόκειται (ειδικότερα σε περιπτώσεις εξυβριστικών, συκοφαντικών ή απειλητικών μηνυμάτων ή

³¹ <http://lawandtech.eu/2014/09/02/confidentiality-of-communications/>.

³² <http://lawandtech.eu/2014/09/02/confidentiality-of-communications/>.

τηλεφωνημάτων) για οικειοθελή επικοινωνία, αλλά για μονόπλευρη ενόχληση που σκοπό έχει την ψυχολογική τρομοκρατία κάποιων ατόμων, συνεπώς δεν σχετίζεται με την έννοια του απορρήτου.³³

9. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να κάνουμε στο άρθρο 5 Α παρ.2 του Συντάγματος, το οποίο αφορά την προστασία του δικαιώματος στην κοινωνία της πληροφορίας.

Ο όρος «Κοινωνία της πληροφορίας» δεν έχει συγκεκριμένο ορισμό, παρότι επί πολλά χρόνια πολλοί προσπάθησαν να του αποδώσουν κάποιο αλλά χωρίς επιτυχία. Γενικότερα, με τον όρο «Κοινωνία της πληροφορίας» εννοούμε την ταχύτατη ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιακών δικτύων σε ένα μεγάλο γεωγραφικό φάσμα. Μέσα σε αυτά τα δίκτυα συναντάμε τους υπολογιστές, τις τηλεοράσεις τα ραδιόφωνα και οτιδήποτε άλλο συμβάλει στη γρήγορα διάδοση των πληροφοριών.

Συνεπώς η ανάπτυξη της τεχνολογίας και των συγκεκριμένων δικτύων καθιστά απαραίτητη την ελεύθερη πρόσβαση του ατόμου στις εν λόγω πληροφορίες αφού του είναι απαραίτητες. Εδώ λοιπόν έρχεται το άρθρο 5 Α παρ.2 το οποίο αναφέρει ότι:

«Καθένας έχει δικαίωμα στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσης τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9 Α και 19.»

Όπως παρατηρούμε ο νομοθέτης τονίζει την αναγκαιότητα πρόσβασης του ατόμου στην πληροφορία και προστατεύει το δικαίωμα του αυτό. Επιπλέον θέτει στο Κράτος την υποχρέωση της διευκόλυνσης πρόσβασης στις πληροφορίες του Διαδικτύου και των ηλεκτρονικών μέσων.

Η ελευθερία πρόσβασης όμως του ατόμου στις πληροφορίες θα πρέπει να ακολουθείται από τη διαφύλαξη του απορρήτου και της προσωπικής ζωής του. Παρατηρούμε ότι ο περιορισμός στο άρθρο 5 Α παρ.2 συνδέεται με το άρθρο 9 Σ και την προστασία του ασύλου της κατοικίας και της ιδιωτικής ζωής. Οποιαδήποτε μέσα τα οποία παρακολουθούν και καταγράφουν την προσωπική ζωή του ατόμου θεωρούνται παράνομα. Το ίδιο ισχύει και σε περίπτωση παγίδευσης προσωπικού υπολογιστή κάποιου. Γενικότερα το άρθρο 9 ΑΣ προστατεύει κάθε χρήση και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με ηλεκτρονικά μέσα.

Επίσης το άρθρο 19 1 Σ προστατεύει το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης και επικοινωνίας στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα της επικοινωνίας, η ακεραιότητα των μηνυμάτων καθώς επίσης και το γνήσιο του αποστολέα και του παραλήπτη.

³³ <http://efotopoulou.gr/aporr-to-ton-epikinonion-ke-h-diadikasia-arsis-tou/>.

Ο νομοθέτης της συγκεκριμένης διάταξης αντιλαμβανόμενος την ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και την ταχύτατη διάδοση των πληροφοριών προστατεύει το δικαίωμα του ατόμου στην πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες ενώ προστατεύει και την ιδιωτική του ζωή και τυχόν παραβιάσεις του απορρήτου που μπορεί να υπάρξουν μέσω ηλεκτρονικών μέσων που παρέχουν πληροφορίες³⁴.

10. Η ΑΔΑΕ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ

Οι προστατευτικές διατάξεις οι οποίες εφαρμόστηκαν δεν έγιναν από την μία μέρα στην άλλη και χωρίς κανένα λόγο. Ανέκαθεν είχαν παρατηρηθεί πολλά και σοβαρά φαινόμενα τηλεφωνικών και όχι μόνο υποκλοπών που απασχόλησαν πολύ σοβαρά τις δικαστικές αρχές. Τα φαινόμενα των υποκλοπών έπλητταν πολύ σοβαρά την εκάστοτε κυβέρνηση όταν η υπόθεση είχε να κάνει με τη λειτουργία του κράτους, καθώς και την εκάστοτε επιχείρηση όταν έβγαιναν στο φως τα δικά της “απόκρυφα”.

Για τους παραπάνω λόγους συστάθηκε με το αρ.1 του νόμου 3115/2003, σύμφωνα με την παρ.2 του αρ.19 του Συντάγματος, η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ). Σκοπός της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών είναι η προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών και των επιστολών καθώς επίσης και η ασφάλεια των δικτύων και πληροφοριών. Όσον αφορά την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών, σε αυτό συμπεριλαμβάνεται και ο έλεγχος των βημάτων της διαδικασίας που πρέπει να ακολουθηθεί για να γίνει μία νόμιμη άρση του απορρήτου.

Η ΑΔΑΕ εδρεύει στην Αθήνα, αυτό όμως δεν την εμποδίζει να εγκαθιστά γραφεία και σε άλλα μέρη της χώρας. Όσον αφορά τη διοίκηση της είναι αυτόνομη. Οι αποφάσεις της ΑΔΑΕ στέλνονται στον Υπουργό Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, ενώ υποβάλλεται Έκθεση των πεπραγμένων της στον Υπουργό Δικαιοσύνης, στον εκάστοτε Πρόεδρο της Βουλής καθώς επίσης και στους αρχηγούς των κομμάτων που εκπροσωπούνται στην ελληνική Βουλή και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Επιπλέον η ΑΔΑΕ υπόκειται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο σύμφωνα με τον τρόπο που καθορίζεται από τον Κανονισμό της Βουλής³⁵.

Η ολομέλεια της ΑΔΑΕ αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, τον Αναπληρωτή του Αντιπροέδρου, τα Τακτικά Μέλη, και τους Αναπληρωτές των Τακτικών Μελών.

α) ΓΡΑΦΕΙΟ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

---

³⁴ utopia.duth.gr/~vasshatz/.../Συνταγματική%20κατοχύρωση%20της%20ΚτΠ.doc

³⁴ www.adae.gr/i-adae/paroysiasi/.

Το Γραφείο Νομικού Συμβούλου και Νομικών Υπηρεσιών αναλαμβάνει τη νομική υποστήριξη των οργάνων διοίκησης και των οργανικών μονάδων της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών.

Σημαντικές αρμοδιότητες του είναι η Υποστήριξη των Υπηρεσιών της Αρχής για τη σύνταξη διοικητικών πράξεων, η επεξεργασία νομικών κειμένων, ενημέρωση της Αρχής για αλλαγές στο νομικό πλαίσιο που την αφορούν καθώς επίσης και η κράτηση αρχείου νομολογίας και νομοθεσίας σχετικά με το απόρρητο των επικοινωνιών.

Επιπλέον το γραφείο παρέχει νομική συνδρομή στις Υπηρεσίες της Αρχής σε περιπτώσεις παραβιάσεων της επικοινωνίας, για την έρευνα που αφορά καταγγελίες για παραβιάσεις του απορρήτου, καθώς επίσης και για την προετοιμασία αποφάσεων με τις οποίες υποβάλλονται κυρώσεις.

Τέλος, σημαντική αρμοδιότητα για το Γραφείο αποτελεί η υπεράσπιση των νομικών υποθέσεων της Αρχής που πραγματοποιούνται ενώπιον δικαστηρίων και δικαστικών Αρχών, καθώς επίσης και οποιαδήποτε υπόθεση σχετίζεται με την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών και έχει να κάνει με την άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος, σύμφωνα με τον κώδικα περί δικηγόρων³⁶.

β) ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Η Διεύθυνση Διασφάλισης Υποδομών, Απορρήτου Υπηρεσιών και Διαδικτύου έχει αρμοδιότητες οι οποίες αφορούν την μελέτη και την ασφάλεια των εφαρμογών του Διαδικτύου. Επιπλέον καταγράφει κανόνες συμμόρφωσης, τεχνολογικές προτάσεις που αφορούν εφαρμογές προστασίας των επικοινωνιών μέσω Διαδικτύου συνεπώς και της ασφάλειας των συστημάτων των υπολογιστών. Ακόμα, παρέχει πιστοποιήσεις που αφορούν συστήματα μετάδοσης πληροφοριών και υπολογιστικά συστήματα.

Η Διεύθυνση Διασφάλισης Υποδομών, Απορρήτου Υπηρεσιών και Εφαρμογών του Διαδικτύου αποτελείται από:

Α) Τμήμα Εφαρμογών Δικτύου

Β) Τμήμα Υπηρεσιών Προστιθέμενης Αξίας

Γ) Τμήμα Υποδομών Διαδικτύου

Δ) Τμήμα Ελέγχου Ασφαλείας Συστημάτων και Υπηρεσιών³⁷

γ) ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

³⁶ <http://www.adae.gr/i-adae/organogramma/grafeio-nomikoy-symboyloy-kai-nomikon-ypiresion/>.

³⁷ <http://www.adae.gr/i-adae/organogramma/ypiresies-diadiktyoy/>.

Η Διεύθυνση Διασφάλισης Υποδομών και Απορρήτου Τηλεπικοινωνιών ελέγχει τα ενσύρματα και ασύρματα συστήματα μετάδοσης πληροφοριών και συμβάλλει στη διασφάλιση του απορρήτου της επικοινωνίας καταγράφοντας ευάλωτα σημεία. Σημαντικό πεδίο των αρμοδιοτήτων της αποτελούν και τα συστήματα κινητής τηλεφωνίας. Επίσης είναι υπεύθυνη για την μελέτη τηλεπικοινωνιακών συστημάτων καθώς επίσης και για την παροχή ασφαλών επικοινωνιών.

Η Διεύθυνση Διασφάλισης Υποδομών και Απορρήτου Τηλεπικοινωνιών αποτελείται από:

Α)Τμήμα Κινητών Επικοινωνιών

Β)Τμήμα Τοπικών Ασυρμάτων Επικοινωνιών

Γ)Τμήμα Δορυφορικών Επικοινωνιών

Δ)Τμήμα Σταθερών Επικοινωνιών³⁸

δ) ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η Διεύθυνση Διασφάλισης Απορρήτου Ταχυδρομικών Υπηρεσιών είναι αρμόδια για την διασφάλιση του απορρήτου των ταχυδρομικών υπηρεσιών και για τη σύνταξη των απαραίτητων για αυτή κανονισμών.

Πολλές φορές λειτουργεί αυτεπάγγελτα και εισηγείται την πραγματοποίηση διάφορων ελέγχων σε αρκετές υπηρεσίες και επιχειρήσεις που ασχολούνται με ταχυδρομικές υπηρεσίες. Το ίδιο συμβαίνει και σε περιπτώσεις που υπάρχει καταγγελία.

Επιπλέον, κατάσχει τα μέσα παραβίασης του απορρήτου, και καταστρέφει τα στοιχεία τα οποία αποκτήθηκαν λόγω της παράνομης πράξης. Επίσης είναι υπεύθυνη για την έκδοση Κανονιστικών πράξεων οι οποίες δημοσιεύονται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως και βοηθούν στην διασφάλιση του απορρήτου της επικοινωνίας.

Η Διεύθυνση Διασφάλισης Απορρήτου Ταχυδρομικών Υπηρεσιών αποτελείται από:

Α)Τμήμα Ταχυδρομείων

Β)Τμήμα Ταχυμεταφορών³⁹

ε) ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Το Αυτοτελές Τμήμα Διοικητικών Οικονομικών Υπηρεσιών είναι αρμόδιο για την υποστήριξη θεμάτων της ΑΔΑΕ που σχετίζονται με διαχείριση, διοίκηση και οικονομικά.

³⁸ <http://www.adae.gr/i-adae/organogramma/tilepikoinoniakes-ypiresies/>.

³⁹ <http://www.adae.gr/i-adae/organogramma/tilepikoinoniakes-ypiresies/>.

Άλλες σοβαρές αρμοδιότητες του είναι η τήρηση Γενικού Πρωτοκόλλου, η διεκπεραίωση της αλληλογραφίας, η τήρηση ειδικού βιβλίου Αποφάσεων της ΑΔΑΕ, η εκπαίδευση στο προσωπικό της Αρχής, η μέριμνα η καθαριότητα και ορθή λειτουργία των υποδομών του κτηρίου, η προμήθεια και η λειτουργία του εξοπλισμού, η μέριμνα για τη σύνταξη και τον προϋπολογισμό της Αρχής και ότι έχει να κάνει με διαχείριση δαπανών, μισθοδοσίες, προμήθειες, αποζημιώσεις κτλ⁴⁰.

στ) ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΩΝ

Οι αρμοδιότητες του Τμήματος Διεθνών Συνεργασιών και Δημοσίων Σχέσεων είναι η βοήθεια στα μέλη κατά τη διάρκεια διεθνών συνεργασιών, η παρακολούθηση διεθνών εξελίξεων και η προώθηση σχεδίων που αφορούν την ασφάλεια του απορρήτου, δίνει απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν το απόρρητο των επικοινωνιών, η διοργάνωση σεμιναρίων με θέμα την προστασία του απορρήτου, η οργάνωση των δημοσίων σχέσεων της ΑΔΑΕ καθώς επίσης και η οργάνωση της επικοινωνίας του Προέδρου και άλλων μελών με αντίστοιχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴¹.

ζ) ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΡΣΗΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Το συγκεκριμένο Τμήμα κατάσχει τα μέσα παραβίασης του απορρήτου που πέφτουν στην αντίληψη της, ενώ καταστρέφει όλα τα στοιχεία τα οποία έχουν προκύψει από την παράνομη άρση του απορρήτου.

Επίσης εξετάζει τη νομιμότητα άρσεων του απορρήτου που πρόκειται να πραγματοποιηθούν, καθώς επίσης και τις καταγγελίες από άτομα τα οποία υποστηρίζουν ότι τα δικαιώματά τους θίγονται από διαδικασίες άρσης του απορρήτου⁴².

11. Η Ε.Ε.Τ.Τ. ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΤΟ INTERNET

Η Ε.Ε.Τ.Τ. (Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων είναι Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή. Η δημιουργία της έχει σκοπό τον έλεγχο, τη ρύθμιση και την εποπτεία της αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών με την οποία σχετίζονται εταιρίες κινητής τηλεφωνίας ασύρματων επικοινωνιών και διαδικτύου. Επίσης ελέγχει την ταχυδρομική αγορά η οποία σχετίζεται με εταιρίες ταχυδρομικών υπηρεσιών.

Η Ε.Ε.Τ.Τ. ιδρύθηκε το 1992 με το Ν.2075/1992 με αρχική ονομασία Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών, λόγω του ότι αρχικά οι αρμοδιότητες της αφορούσαν τις τηλεπικοινωνίες, ενώ ξεκίνησε να λειτουργεί το 1995. Με το Ν.2668/1998 ανατέθηκε στην Ε.Ε.Τ.Τ. η εποπτεία και η ρύθμιση της αγοράς των ταχυδρομικών υπηρεσιών.

⁴⁰ <http://www.adae.gr/i-adae/organogramma/dioikitikes-kai-oikonomikes-ypiresies/>.

⁴¹ <http://www.adae.gr/i-adae/organogramma/dimosies-kai-diethneis-scheseis/>.

⁴² <http://www.adae.gr/i-adae/organogramma/arsi-toy-aporritoy/>.

Έτσι η αρχή μετονομάστηκε σε Ε.Ε.Τ.Τ. Οι αρμοδιότητες που έχουν να κάνουν με εποπτεία και με έλεγχο ενισχύθηκαν με το Ν.2867/2000.

Εκτός των άλλων, στις αρμοδιότητες της Ε.Ε.Τ.Τ. συμπεριλαμβάνονται η έκδοση κωδικών δεοντολογίας, η συνεργασία με Ρυθμιστικές αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ρύθμιση του Γενικού Σχεδίου Αριθμοδότησης, η χορήγηση δικαιώματος χρήσης των ραδιοσυχνοτήτων, ρύθμιση ονόματος ιστοτοπων, αναλαμβάνει τα θέματα διάθεσης και χρήσης του τερματικού τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού κ.α⁴³.

12. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

12.1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στα Συντάγματα των χωρών της Ηπειρωτικής Ευρώπης, υπάρχουν κατάλογοι θεμελιωδών δικαιωμάτων οι οποίοι περιέχουν διατάξεις για την προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας. Επιπλέον, οι χώρες της δυτικής Ευρώπης αναγνωρίζουν την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στα πλαίσια του σεβασμού τον οποίον προσπαθούν αν δείξουν ως προς την ιδιωτική επικοινωνία και τα προσωπικά δεδομένα.

α) Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στη Γερμανία το άρθρο 10 του Θεμελιώδους Νόμου της Βόννης είναι το άρθρο το οποίο προστατεύει το απόρρητο των επιστολών και των τηλεπικοινωνιών. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο άρθρο το επιστολικό, το ταχυδρομικό και το τηλεπικοινωνιακό απόρρητο είναι απαραβίαστα. Περιορισμοί μπορούν να τεθούν μόνο βάσει νόμου σε περιπτώσεις που πρέπει να προστατευθεί η φιλελεύθερη και δημοκρατική συνταγματική τάξη. Η προστασία του απορρήτου της έμμεσης επικοινωνίας εφαρμόζεται με βάση το άρθρο 10 παρ.1 ΘΝ, ενώ το άρθρο 2 παρ.1 ΘΝ διακηρύσσει το απρόσβλητο της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και προστατεύει την άμεση επικοινωνία.

Η Γερμανία έχει ιδιαίτερος αυστηρή νομοθεσία όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο έβγαλε απόφαση σύμφωνα με την οποία κρίνοντας τη συνταγματικότητα νομοθεσίας η οποία επέτρεπε την παρακολούθηση μέσω της τοποθέτησης συσκευών, η προβλεπόμενη από το νόμο παρακολούθηση επικοινωνιών με πρόσωπα ιδιαίτερης

⁴³ <https://www.eett.gr/opencms/opencms/EETT/EETT/AboutEETT/>

εμπιστοσύνης (συνεργάτες, φίλους, κτλ.) παραβιάζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το άσυλο της κατοικίας (άρθρα 1 και 13 ΘΝ), αν οι επικοινωνίες αυτές δεν αφορούν ένα ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα.⁴⁴

Στο άρθρο 18 ΘΝ βλέπουμε ότι όποιος κάνει κατάχρηση του δικαιώματος του απορρήτου των επικοινωνιών για να πλήξει την φιλελεύθερη δημοκρατική θεμελιώδη τάξη, τότε παύει να έχει δικαίωμα πάνω στο απόρρητο. Οι επιπτώσεις του κατηγορούμενου αναγγέλλονται από το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο.

Η συνταγματική κατοχύρωση της ελευθερίας της επικοινωνίας επιτυγχάνεται με τα άρθρα 2 και 5 του ΘΝ, τα οποία κατοχυρώνουν το δικαίωμα συνταγματικής ελευθερίας και ελευθερίας της γνώμης.

Ο νόμος ο οποίος εισάγαγε σημαντικούς περιορισμούς στο γερμανικό σύνταγμα όσον αφορά το απόρρητο των επικοινωνιών ήταν ο νόμος «περί περιορισμού του επιστολικού, ταχυδρομικού και τηλεπικοινωνιακού απορρήτου», ο οποίος επιτρέπει την μυστική παρακολούθηση των πολιτών. Το Ανώτατο Δικαστήριο υποχρεώνει τους τηλεπικοινωνιακούς παρόχους (όχι τους παρόχους του Διαδικτύου) να διαμορφώνουν υποδομές τέτοιες ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση οι αρχές. Επίσης οι πάροχοι είναι υποχρεωμένοι να αποκαλύπτουν δεδομένα όπως τόπος, χρόνος, ταυτότητες χρηστών, στις κρατικές αρχές.⁴⁵

Το απόρρητο της επικοινωνίας μεταξύ πελάτη και δικηγόρου προστατεύεται επίσης από το γερμανικό Σύνταγμα. Η παραβίαση του απορρήτου αποτελεί ποινικό αδίκημα για τους δικηγόρους αλλά και για άλλους επαγγελματίες (γιατροί, λογιστές, δικηγόρο, ψυχολόγοι). Ο πελάτης είναι αυτός που μπορεί να απαλλάξει τον πληρεξούσιο από το καθήκον της εμπιστευτικότητας. Βέβαια μια συνομιλία δεν προστατεύεται πάντα μόνο κ μόνο επειδή πραγματοποιείται μεταξύ πελάτη και δικηγόρου. Επιπλέον επιτρέπεται κάθε είδους έγγραφο στο δικαστήριο αρκεί να μην προστατεύονται από τους νόμους της εμπιστευτικότητας.

Παρατηρούμε ότι το δικαστήριο του Αμβούργου έκρινε ότι τα πρακτικά δικηγόρων από συνεντεύξεις με μάρτυρες δεν είναι προνομιακά (δηλαδή δεν προστατεύονται) και μπορούν να κατασχεθούν. Επιπλέον το περιφερειακό δικαστήριο του MMannheim έκρινε ότι όλα τα έγγραφα που προσκομίστηκαν κατά τη διάρκεια εσωτερικής έρευνας προστατεύονται αν βρίσκονται στην κατοχή του δικηγόρου, ανεξάρτητα από τον αποδέκτη των πληροφοριών.

β) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

Στο Ισπανικό Σύνταγμα, το άρθρο 18 προστατεύει την ιδιωτικότητα του κάθε ατόμου. Πιο συγκεκριμένα η παράγραφος 3 προστατεύει το απόρρητο της ανταπόκρισης: «Είναι εγγυημένο το απόρρητο των ανταποκρίσεων και ιδιαίτερα των ταχυδρομικών,

⁴⁴ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ. 82

⁴⁵ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ. 82, 83

τηλεγραφικών, και τηλεφωνικών επικοινωνιών εκτός αν υπάρχει δικαστική απόφαση.» Η προστασία του απορρήτου της άμεσης επικοινωνίας προκύπτει από την παράγραφο 1 του παραπάνω άρθρου. («Το δικαίωμα της τιμής του προσωπικού, και οικογενειακού απορρήτου και το δικαίωμα του προσώπου είναι εγγυημένα»)⁴⁶ Το δικαίωμα ανταπόκρισης μπορεί να ανασταλεί μόνο σε περιπτώσεις καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης ή πολιορκίας. Ακόμα σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο του άρθρου 55, μπορεί να έχουμε άρση του απόρρητο, κατά τη διάρκεια ερευνών που αφορούν τη δράση τρομοκρατικών οργανώσεων ή επικίνδυνων συμμοριών που χρησιμοποιούν όπλα.

Η κατοχύρωση της ελευθερίας της επικοινωνίας αναζητείται στο άρθρο 14 σύμφωνα με το οποίο προστατεύεται η ελεύθερη έκφραση, η σκέψη, οι ιδέες καθώς και ο προφορικός και ο γραπτός λόγος.

Το απόρρητο της επικοινωνίας που αφορά επαγγελματικές σχέσεις μπορεί να αρθεί μόνο σε περιπτώσεις που αφορούν εγκληματικές δραστηριότητες κτλ.

Το ισπανικό Ανώτατο Δικαστήριο καταδίκασε έναν δικαστή που παραβίασε το επαγγελματικό απόρρητο μεταξύ δικηγόρου και κρατουμένου καταγράφοντας την ιδιωτική συνομιλία (απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου της 9^{ης} Φεβρουαρίου 2012). Αυτό οδήγησε στην απόφαση της 24^{ης} Νοεμβρίου του 2015 η οποία αναγνωρίζει το δικαίωμα ενός δικηγόρου να αρνηθεί να αποκαλύψει στοιχεία του πελάτη του τα οποία έμαθε κατά τη διάρκεια της συνεργασίας τους.

γ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Στη Φινλανδία το άρθρο 8 του Συνταγματικού Νόμου προστατεύει συνολικά τον ιδιωτικό βίο του πολίτη. Στο εδάφιο 3 του συγκεκριμένου άρθρου διαβάζουμε ότι «Η μυστικότητα της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών και άλλων εμπιστευτικών επικοινωνιών θα είναι απαραβίαστη». Στο ίδιο άρθρο αλλά στο εδάφιο 5 διαβάζουμε για τους περιορισμούς οι οποίοι «Μπορούν να επιβάλλονται με τυπικό νόμο κατά την ανάκριση προσβολών που θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια της κοινωνίας ή του ατόμου ή διαταράσσουν την οικιακή ειρήνη, κατά τη νόμιμη διαδικασία και κατά τους ελέγχους ασφαλείας, καθώς επίσης και κατά τη διάρκεια αποστέρησης της ελευθερίας».

Ο Ποινικός Νόμος επιτρέπει την παγίδευση του τηλεφώνου σε περιπτώσεις που ο κατηγορούμενος είναι πολύ πιθανόν να τιμωρηθεί με φυλάκιση. Επίσης επιτρέπεται η ηλεκτρονική παρακολούθηση μόνο με άδεια από τον δικαστή, για αδικήματα που έχουν να κάνουν με ναρκωτικά και με παραβάσεις που τιμωρούνται με στέρηση της ελευθερίας για τουλάχιστον τέσσερα χρόνια.

δ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΒΕΤΙΑ

---

⁴⁶ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.83.

Στο Σύνταγμα της Ελβετίας το 1999, έχουμε τη διακήρυξη του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, του απορρήτου τηλεπικοινωνιακών και ταχυδρομικών επικοινωνιών και της κατοικίας. Οι περιορισμοί ορίζονται από το άρθρο 35 το οποίο θέτει περιορισμούς όταν πρόκειται για περιορισμούς που εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον, να φέρνουν αποτελέσματα σημαντικού στόχου, καθώς και να εξυπηρετούν σημαντικά δικαιώματα. Όσον αφορά ενδεχόμενες παγιδεύσεις τηλεπικοινωνιών, ο Ποινικός Κώδικας θέτει προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι παγιδεύσεις θα είναι νόμιμες. Σύμφωνα με το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο οι παρακολουθούμενοι θα πρέπει να ενημερώνονται για την παρακολούθηση και την αιτία μετά το τέλος της διαδικασίας.

ε) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Στην Ιταλία, το άρθρο 15 του Συντάγματος προστατεύει την επικοινωνία καθώς αναφέρει ότι «Η ελευθερία και η μυστικότητα της ανταπόκρισης και κάθε άλλου είδους επικοινωνίας είναι απαραβίαστες». Ενδεχόμενος περιορισμός θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο μετά από απόφαση της δικαστικής αρχής. Σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για να γίνει παρακολούθηση επικοινωνιακών απορρήτων θα πρέπει να εκδοθεί άδεια του δικαστή που θα έχει αρχική διάρκεια μέχρι 15 ημέρες.

Στην προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν περιπτώσεις εγκλημάτων που έχουν να κάνουν με τρομοκρατικές οργανώσεις και την μαφία, οι νομοθέτες θέσπισαν το Ν. υπ'αρ. 354/75 σύμφωνα με το οποίο επιτρέπεται η άρση του απορρήτου σε περιπτώσεις φυλακισμένων.

Άλλες σημαντικές διατάξεις είναι εκείνες που επιτρέπουν την ηλεκτρονική παρακολούθηση στο χώρο εργασίας καθώς επίσης και η άρση του απορρήτου σε περιόδους πολέμου.

στ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Στην Πορτογαλία το άρθρο 34 του Συντάγματος είναι αυτό το οποίο προστατεύει το απαραβίαστο της ιδιωτικής επικοινωνίας καθώς και το απαραβίαστο της κατοικίας. Σύμφωνα με το άρθρο 34, οι δημόσιες αρχές δεν έχουν δικαίωμα να προσβάλλουν τις επικοινωνίες και τις αλληλογραφίες αλλά μόνο σε περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει εξαίρεση από το νόμο λόγω ποινικών διαδικασιών.

Επίσης σημαντικό άρθρο είναι το άρθρο 32 σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται η χρησιμοποίηση στοιχείων που έχουν αποκτηθεί με παράνομη διαδικασία.

12.2. ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

α) ΟΙ ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ

Στο Σύνταγμα του Βελγίου βλέπουμε την διάταξη η οποία που υπάρχει και στο ελληνικό Σύνταγμα στο άρθρο 29 και υποστηρίζει ότι το απόρρητο των επιστολών είναι απαραβίαστο ενώ ο νόμος είναι υπεύθυνος για τις παραβιάσεις του απορρήτου των επιστολών σε ταχυδρομεία.

Το 1994 με την αναθεώρηση που έγινε, το άρθρο 22 προστατεύει την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή των πολιτών. Επίσης ρυθμίζεται η παρακολούθηση της επικοινωνίας η οποία είναι νόμιμη μόνο όταν δώσει ανάλογη εντολή ο ανακριτής και η διάρκεια της δεν θα ξεπερνάει τις 30 ημέρες.

Στο Σύνταγμα του Λουξεμβούργου το άρθρο 28 επαναλαμβάνει την παραπάνω διάταξη του βελγικού συντάγματος, ενώ αναθέτει στον κοινό νομοθέτη την προστασία του απορρήτου των τηλεγραφημάτων.

Στο ολλανδικό Σύνταγμα στο άρθρο 13 παρατηρούμε και πάλι ότι το απόρρητο των επιστολών προστατεύεται καθώς ξανά χαρακτηρίζεται ως «απαρβίαστο» και οι εξαιρέσεις καθορίζονται μόνο βάσει του νόμου από τη δικαστική αρχή. Το ίδιο συμβαίνει και με τα απόρρητα του τηλεφωνικού και του τηλεγραφικού απορρήτου.

Αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι σε ειδικό εδάφιο του ολλανδικού συντάγματος αναφέρεται ότι το τηλεφωνικό και τηλεγραφικό απόρρητο μπορούν να παραβιαστούν όχι μόνο μετά από δικαστική απόφαση βάσει νόμου αλλά και μετά από τη συγκατάθεση εκείνων που αναφέρονται στο νόμο.

β) Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΤΗ ΔΑΝΙΑ

Στη Δανία του άρθρο 7 του Συντάγματος προστατεύει το απόρρητο των επιστολών, της τηλεγραφικής επικοινωνίας, της τηλεφωνικής επικοινωνίας και ορίζει ότι οι περιορισμοί θέτονται βάσει του νόμου με απόφαση και πάλι της δικαστικής αρχής. Εκτός των άλλων το εν λόγω άρθρο προστατεύει την κατοικία και απαγορεύει τον έλεγχο κατ' οίκον.

γ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΣΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ

Στο Γαλλικό Σύνταγμα διακηρύσσεται η σημασία που δείχνει ο γαλλικός λαός ως προς τα Δικαιώματα του ανθρώπου.

Στο άρθρο 11 της Διακηρύξεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη διαβάζουμε: «Η ελεύθερη επικοινωνία των σκέψεων και των απόψεων είναι ένα από τα πολυτιμότερα δικαιώματα του ανθρώπου. Κάθε πολίτης μπορεί συνεπώς, να μιλάει, να γράφει, και να τυπώνει ελεύθερα, χωρίς να αποκλείεται να δίνει λόγο για κατάχρηση αυτής της ελευθερίας στις περιπτώσεις που καθορίζονται από το Νόμο».⁴⁷

Σύμφωνα με το νόμο 91-636/1991 απαιτείται δικαστική άδεια για να εφαρμοστεί παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών. Επιπλέον συστήθηκε η Εθνική Επιτροπή Ελέγχου

---

⁴⁷ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.88.

των Παγιδεύσεων Ασφαλείας, η οποία είναι αρμόδια για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών και έχει ελεγκτικό χαρακτήρα.

Το 1997 μετά από μια σειρά παγιδεύσεων τηλεφώνων από ιδιώτες, εκδόθηκε διάταγμα με σκοπό τον περιορισμό της διάδοσης των αποκαλυπτικών μηχανημάτων.

Το Αναιρετικό Δικαστήριο, με 2 αποφάσεις του έχει πάρει απόφαση υπέρ της νομιμότητας της παγίδευσης τηλεφώνου δικηγορικού γραφείου. Ακόμα πολύ σημαντική απόφαση πάρθηκε από το Αναιρετικό Δικαστήριο στις 2.10.2001 στην υπόθεση του Νίκον v. Ονοf, σύμφωνα με την οποία οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα στο απόρρητο και στο χώρο εργασίας τους όταν εργάζονται.

Μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους, θεσπίστηκαν μέτρα τα οποία είχαν στόχο την πρόληψη τρομοκρατικών χτυπημάτων, τη διατήρηση δεδομένων, και πρόσβαση των κρατικών υπηρεσιών σε κλειδιά κρυπτογραφίας.

Σε υπόθεση που εξετάστηκε πρόσφατα και αφορούσε συνομιλίες του πρώην Γάλλου προέδρου Νικολά Σαρκοζί και του δικηγόρου του κρίθηκε ότι τα αντίγραφα συνομιλιών είναι αποδεκτά αν: α) Ο δικηγόρος δεν εκπροσωπεί το άτομο που έχει υποπέσει στην υποκλοπή, β) ο πελάτης δεν έχει ακόμα κατηγορηθεί και ούτε είναι υπό κράτηση, γ) το περιεχόμενο της συνομιλίας δεν σχετίζεται με το δικαίωμα το δικαίωμα υπεράσπισης του ατόμου με υποκλοπή.

δ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΙΑ

Στην Αυστρία δεν υπάρχει συνταγματική διάταξη που να αφορά την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών. Η προστασία του απορρήτου βασίζεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

Η παγίδευση των τηλεφώνων στην Αυστρία είναι νόμιμη μόνο όταν έχουμε να κάνουμε με έγκλημα το οποίο τιμωρείται με στέρηση της ελευθερίας για πάνω από ένα μήνα. Η παρακολούθηση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές επιτρέπεται σε περιπτώσεις που σχετίζονται με εγκληματικές οργανώσεις και συμμορίες στις οποίες θα πρέπει να επιβληθεί ποινή στέρησης της ελευθερίας πάνω από 10 χρόνια.

ε) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ

Η παρακολούθηση τηλεφώνου στη Σουηδία χρειάζεται άδεια από δικαστική αρχή. Πολλές από τις νεότερες διατάξεις ορίζουν για την παρακολούθηση επικοινωνιών που προέρχονται από μηχανήματα νέας τεχνολογίας, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί αύξηση στις παρακολουθήσεις.

Σε έρευνα που πραγματοποίησαν οι Αρχές σε ταχυδρομικές εταιρείες (απόφαση Α 6673-11 της 22^{ης} Ιουνίου του 2011), αρχικά το Πρωτοδικείο υποστήριξε ότι το σουηδικό επαγγελματικό απόρρητο θα πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με την ΕΕ. Μετά

από διαβουλεύσεις και παραπομπές σε αποφάσεις του Σουηδικού Ανώτατου Δικαστηρίου κρίθηκε ότι τα έγγραφα προστατεύονται από το δικηγορικό απόρρητο.

στ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΣΤΗ ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Στο νορβηγικό Σύνταγμα του 1814 δεν υπάρχει διάταξη προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών, ούτε της ιδιωτικής σφαίρας. Προστασία στο απόρρητο των επικοινωνιών παρέχεται με βάση τη συνταγματική διάταξη προστασίας της ελευθερίας του λόγου και την κοινή νομοθεσία.⁴⁸

12.3. ΤΙ ΙΣΧΥΕΙ ΣΤΟ ΑΓΓΛΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Στις αγγλοαμερικανικές χώρες η προστασία του απορρήτου ορίζεται με διαφορετικό τρόπο από ό,τι στις χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης. Οι συνταγματικές διατάξεις απουσιάζουν από τα εν λόγω συντάγματα και οι νομοθετικές ρυθμίσεις είναι απειροελάχιστες.

α) Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΤΗ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Το 18^ο αιώνα δικαστικές αποφάσεις στην Μ. Βρετανία υποστηρίζουν ότι η δημοσιοποίηση του περιεχομένου των επιστολών απαγορεύεται καθώς προσβάλλει τον συντάκτη των επιστολών. Έτσι αναγνωρίζεται εμμέσως η προστασία του απορρήτου.

Οι παραβιάσεις των επιστολών ήταν πολύ συχνό φαινόμενο στην Μεγάλη Βρετανία. Επιπλέον η Μ. Βρετανία είχε καταδικαστεί πολλές φορές από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου λόγω παραβιάσεων του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ που αφορούσαν το απόρρητο των επικοινωνιών.

Μετά την υπόθεση *Malone* θεσπίστηκε νόμος ο οποίος απαγόρευε την παγίδευση τηλεφώνων ή την επικοινωνία μέσω δημόσιων ταχυδρομικών υπηρεσιών. Οι εξαιρέσεις θα πρέπει να αφορούσαν συγκεκριμένες καταστάσεις, όπως προστασία της οικονομικής ευημερίας της χώρας, εθνική ασφάλεια, διακρίβωση σοβαρών εγκλημάτων, και η διαδικασία της άρσης θα πρέπει να γίνεται μετά από υπουργική απόφαση.

Το 1998 προστέθηκε στο βρετανικό δίκαιο η ΕΣΔΑ με το Νόμο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά πολλοί υποστήριζαν ότι η προσθήκη αυτή δεν επαρκούσε.

Οι πολιτικές των τελευταίων ετών στο νησί διευκολύνουν τις προσβολές του απορρήτου των επικοινωνιών. Ο «Νόμος του 2000 για τη Ρύθμιση των Ανακριτικών Εξουσιών», ρυθμίζει την παγίδευση των επικοινωνιών. Η παγίδευση πραγματοποιείται μετά από υπουργικό ένταλμα και οι πάροχοι οφείλουν να παρέχουν «λογική δυνατότητα παγίδευσης» στα δεδομένα τους. Η διαδικασία παγίδευσης επιθεωρείται

---

⁴⁸ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.90.

από τον Επιθεωρητή Παγιδεύσεων των Επικοινωνιών (ανεξάρτητη διοικητική αρχή), ενώ σύμφωνα με το τμήμα I-RIPA οι δημόσιες αρχές έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δεδομένα επικοινωνιών χωρίς την έκδοση εντάλματος. Επίσης προβλέπεται νομοθετικά η υποχρέωση διατήρησης δεδομένων της επικοινωνίας για λόγους που αφορούν την εθνική ασφάλεια και τη διακρίβωση πολύ σοβαρών εγκλημάτων.

Ο Κώδικας Συμπεριφοράς της Αρχής Κανονισμών (SRA) -2011 προβλέπει την προστασία των επικοινωνιών μεταξύ δικηγόρου-πελάτη (ακόμα και μετά το θάνατο του τελευταίου). Μέρος του νόμου 7 περί εγκλημάτων του 2002 επιτρέπει την αποκάλυψη στις αρχές των υποψιών που μπορεί να έχουν οι δικηγόροι ή οι λογιστές κτλ. για πελάτες τους, οι οποίοι είναι ύποπτοι για εγκληματική συμπεριφορά.

Η τράπεζα της Νέας Σκωτίας η οποία τάχθηκε κατά της Ένωσης Αρωγής Αμοιβαίων Πόλεων δήλωσε ότι τα εσωτερικά έγγραφα είναι προνομιακά αν το κίνητρο για την δημιουργία εγγράφων είναι καλόπιστο.

Αν υπάρχει και τρίτος πληρεξούσιος μεταξύ δικηγόρου και πελάτη τότε δεν προστατεύονται οι επικοινωνίες εκτός και αν ο τρίτος λειτουργεί αποκλειστικά για αυτό το σκοπό, π.χ. διερμηνέας ξένων γλωσσών.

β) Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Η 4^η τροποποίηση του Συντάγματος των ΗΠΑ προστατεύει την προσωπική ασφάλεια, το άσυλο της κατοικίας, το απόρρητο των εγγράφων και υποστηρίζει ότι παραβίαση των παραπάνω μπορεί να γίνει μόνο μετά σχετικό ένταλμα και όταν έχουμε να κάνουμε με κατασχέσεις ή συλλήψεις.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι η κυβέρνηση έχει το δικαίωμα να αποσφραγίζει επιστολές που έρχονται από το εξωτερικό. Επιπλέον η προστασία αφορά τους ιδιώτες μόνο όταν δρουν στα πλαίσια δικαιώματος που προέρχεται από το κράτος.

Ο Νόμος 1968 ρυθμίζει τις παρακολουθήσεις προφορικών, ενσύρματων και ηλεκτρονικών επικοινωνιών και κάνει απαραίτητη τη δικαστική διαταγή για παρακολουθήσεις βάση αυστηρών προϋποθέσεων. Επίσης απαγορεύεται η χρήση τεχνικών ηλεκτρονικής παρακολούθησης από ιδιώτες καθώς τιμωρείται α) οποιαδήποτε εσκεμμένη παγίδευση κάθε ενσύρματης, προφορικής ή ηλεκτρονικής επικοινωνίας που δεν θα μπορούσε διαφορετικά να είναι προσιτή στο κοινό, β) η χρήση του μέσου παγίδευσης και γ) η αποκάλυψη των περιεχομένων κάθε επικοινωνίας που έχει παράνομα παγιδευτεί.⁴⁹

Τα εντεταλμένα όργανα της εκτελεστικής λειτουργίας έχουν το δικαίωμα να πάρουν άδεια από το δικαστή μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις όπως α) προηγούμενη υποβολή αιτήσεως προς ομοσπονδιακό δικαστήριο, β) πιθανολόγηση ότι συγκεκριμένα άτομα συνδέονται με πολύ σοβαρά εγκλήματα, γ) η χρήση των αποδεικτικών στοιχείων που θα προκύψουν θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τη συγκεκριμένη υπόθεση, δ) να

---

⁴⁹ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.95.

προκύπτει ότι άλλη μέθοδος ανάκρισης είτε έχει εφαρμοσθεί χωρίς αποτέλεσμα, είτε δεν υπάρχει πιθανότητα να φέρει αποτέλεσμα, είτε εμπεριέχει πολλούς κινδύνους.⁵⁰

Η άδεια παρακολούθησης είναι διάρκειας 30 ημερών και για να ξεκινήσει η διαδικασία θα πρέπει να υπάρξει αναφορά από τον αρμόδιο δικαστή και το Υπουργείο Δικαιοσύνης προς το «Διοικητικό Γραφείο των Δικαστηρίων των ΗΠΑ».

Σε περιπτώσεις που αφορούν άμεσο κίνδυνο θανάτου, σοβαρό τραυματισμό, δραστηριότητες συνομοσίας, περιπτώσεις άμεσης απειλής για την εθνική ασφάλεια, δίνεται το δικαίωμα άρσης του απορρήτου χωρίς δικαστική άδεια αλλά απαιτείται έγκριση μέσα σε 48 ώρες.

Νομικά επιτρέπεται η χρήση μηχανημάτων παρακολούθησης χωρίς ένταλμα, αν αφορά πρόσωπο που συμμετέχει στην επικοινωνία και δίνει τη συναίνεση του για την παρακολούθηση.

Όπως είδαμε και σε προηγούμενες περιπτώσεις, έτσι και στις ΗΠΑ δεν επιτρέπεται η χρησιμοποίηση στοιχείων τα οποία έχουν προκύψει με παραβίαση του απορρήτου της επικοινωνίας. Το 1994 οι πάροχοι τηλεφωνικών υπηρεσιών υποχρεώθηκαν από το Νόμο να διαμορφώσουν τις υποδομές τους έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης των ηλεκτρονικών μηχανημάτων.

Λίγο μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους στις 11/09/2001 θεσπίστηκε στις ΗΠΑ ο «Πατριωτικός Νόμος», ο οποίος δίνει τη δικαίωμα παρακολούθησης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και του Διαδικτύου στα εκτελεστικά όργανα. Επίσης επιτρέπει τις έρευνες σε κατοικίες, την απόκτηση προσωπικών στοιχείων που ανήκουν σε τρίτους, καθώς επίσης και την αυστηρή επιτήρηση οικονομικών συναλλαγών. Επιπλέον ενισχύει τις ενέργειες για μαζικές παρακολουθήσεις και επιτρέπει έρευνες που έχουν σαν αιτία τη συλλογή πληροφοριών κατασκοπευτικού περιεχομένου δύναμης του εξωτερικού.

Όσον αφορά το απόρρητο επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη έχει αποφασιστεί ότι το απόρρητο ισχύει και όταν η έρευνα διεξάγεται από μη-δικηγόρους αλλά υπό την καθοδήγηση δικηγόρου. Όταν μια εταιρεία έχει υποχρέωση να κάνει έρευνα το προνόμιο δικηγόρου-πελάτη μπορεί ακόμα να υφίσταται.

Η υπόθεση μεταξύ Urjohh και ΗΠΑ είναι η βασική υπόθεση του Ανώτατου Δικαστηρίου σχετικά με το προνόμιο δικηγόρου-πελάτη όσον αφορά τις επικοινωνίες μεταξύ συμβούλων, εταιριών και υπαλλήλων. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι οι ανακοινώσεις που έγιναν μεταξύ εσωτερικών συμβούλων κατά τη διάρκεια της εσωτερικής έρευνας προστατεύονται.

γ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΡΛΑΝΔΙΑ

---

⁵⁰ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.95.

Στο Σύνταγμα της Ιρλανδίας δεν έχουμε διάταξη προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών. Παρόλα αυτά το άρθρο 40 υποστηρίζει ότι : «Το Κράτος εγγυάται στους νόμους του να σέβεται και όσο είναι εφικτό , μέσω των νόμων του να υπερασπίζεται και να κατοχυρώνει τα προσωπικά δικαιώματα του πολίτη».⁵¹

δ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΑΝΑΔΑ

Στο Σύνταγμα του Καναδά έχουμε το άρθρο 8 το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα προστασίας κατά των ερευνών που μπορεί να πραγματοποιούνται με αυθαίρετο τρόπο, ενώ αναγνωρίζει το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Απαγορεύεται η παγίδευση ιδιωτικών συνομιλιών, για την άρση του απορρήτου απαιτείται ειδικό ένταλμα ενώ και πάλι έχουμε απαγόρευση της χρήσης αποδεικτικών μέσων που προήλθαν από παραβίαση του απορρήτου.

ε) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Στην Αυστραλία, όπως και στον Καναδά δεν υπάρχουν διατάξεις προστασίας του απορρήτου. Το απόρρητο των επικοινωνιών στην Αυστραλία προστατεύεται μόνο από τις διατάξεις του κοινού δικαίου οι οποίες απαγορεύουν την παγίδευση εκτός από τις περιπτώσεις που υπάρχει ένταλμα.

στ) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΣΤΗ ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ

Στη Νέα Ζηλανδία το απόρρητο προστατεύεται από το άρθρο 21 το οποίο υποστηρίζει ότι ο κάθε πολίτης έχει δικαίωμα στην προστασία κατά της αυθαίρετης έρευνας που είναι πιθανόν να υποστεί με οποιονδήποτε τρόπο.

ζ) Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το άρθρο 17 (παράγραφος 1) του κυπριακού Συντάγματος προστατεύει το απόρρητο της επικοινωνίας αλλά με την προϋπόθεση ότι η επικοινωνία δεν θα πραγματοποιείται με αθέμιτα μέσα. Στο ίδιο άρθρο στην παράγραφο 2 παρατηρούμε ότι οι εξαιρέσεις του απορρήτου της επικοινωνίας μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις: α) η εκάστοτε επέμβαση να γίνεται βάση νόμου, β) η επέμβαση να αφορά άτομα τα οποία είναι καταδικασμένα σε φυλάκιση (ή προφυλάκιση).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα η υπόθεση “Police v. Andreas Georgiades” του 1982 στην οποία τονίστηκε ότι μαρτυρία η οποία προήλθε από παράβαση του Συντάγματος δεν μπορεί να γίνει δεκτή από το Δικαστήριο.

---

⁵¹ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.99.

Στο άρθρο 15 του κυπριακού Συντάγματος βλέπουμε ότι επαναλαμβάνεται το άρθρο 8 της ΕΣΣΔ, χωρίς όμως τους όρους «κατοικία» και «αλληλογραφία». Παρόλα αυτά αναγνωρίζεται η ιδιωτικότητα ανθρώπινου βίου.

12.4. ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Μετά την πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων τα Συντάγματα των χωρών της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης τείνουν να μοιάσουν με τα Συντάγματα των χωρών της Ηπειρωτικής Ευρώπης. Αυτά τα χαρακτηριστικά θα επισημάνουμε παρακάτω.

Σε χώρες όπως η Βουλγαρία, η Πολωνία, η Κροατία και τα Σκόπια, υπάρχουν διατάξεις οι οποίες κατοχυρώνουν το απόρρητο της επικοινωνίας και το απόρρητο της ελευθερίας της επικοινωνίας. Επίσης το άρθρο 36 του Συντάγματος της Αλβανίας κατοχυρώνει την ελευθερία και το απόρρητο της έμμεσης ανταπόκρισης.

Όσον αφορά χώρες όπως η Εσθονία, η Σλοβενία και η Σλοβακία, παρατηρούμε ότι στα Συντάγματα τους, όπως επίσης και στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και Ελευθεριών της Τσεχικής Δημοκρατίας κατοχυρώνονται η ιδιωτική ζωή εν γένει καθώς και το απόρρητο της έμμεσης επικοινωνίας. Το ίδιο συμβαίνει και με το Σύνταγμα της Λιθουανίας και το άρθρο 22.⁵²

Στην Τσεχία το Σύνταγμα δεν έχει ενσωματωμένο κατάλογο θεμελιωδών δικαιωμάτων. Υπάρχει όμως ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και Ελευθεριών της Τσεχικής Δημοκρατίας ο οποίος έχει ανώτατη τυπική ισχύ.

α) ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΕΣΣΔ

Στα εθνικά Συντάγματα των χωρών της πρώην ΕΣΣΔ, παρατηρούμε ότι κατοχυρώνονται τα δικαιώματα του απορρήτου της επικοινωνίας και της ιδιωτικότητας. Όπως βλέπουμε στο άρθρο 23 της Ρωσικής Ομοσπονδίας «Ο καθένας έχει δικαίωμα στην αλληλογραφία και τις τηλεφωνικές επικοινωνίες καθώς επίσης και τις ιδιωτικές επικοινωνίες με πρόσωπα που ο ίδιος επιθυμεί». Το ίδιο ισχύει και στα Συντάγματα της Αρμενίας, της Γεωργίας, της Ουκρανίας, του Τατζικιστάν και της Λευκορωσίας.

Στο Σύνταγμα του Αζερμπαϊτζάν βλέπουμε τη διαφορά η οποία ορίζει ότι το δικαίωμα του απορρήτου θα το προσδιορίζει ο νόμος σύμφωνα με τη διαδικασία που απαιτείται, σε αντίθεση με άλλα Συντάγματα τα οποία περιόριζαν το απόρρητο σύμφωνα με το νόμο.

Το άρθρο 30 του Συντάγματος της Μολδαβίας ορίζει το απόρρητο της έμμεσης ανταπόκρισης καθώς όπως αναφέρει «Το κράτος διασφαλίζει το απόρρητο των επιστολών, των τηλεγραφημάτων, των τηλεφωνικών συνομιλιών και όλων νόμιμων

⁵² Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.102.

μέσων επικοινωνίας.». Στο άρθρο 54 διαβάζουμε ότι οι περιορισμοί ορίζονται από το νόμο και μπορούν να εφαρμοστούν σε περιπτώσεις εθνικής ασφάλειας, δημόσιας τάξης, ποινικές υποθέσεις κ.α.

12.5. ΤΙ ΙΣΧΥΕΙ ΣΤΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Αν μελετήσουμε το άρθρο 24 της Κόστα Ρίκα βλέπουμε ότι το δικαίωμα απορρήτου των ιδιωτικών εγγράφων είναι απαραβίαστο. Όσον αφορά τις εξαιρέσεις, μπορούν να εφαρμοστούν βάση νόμου αλλά με την προϋπόθεση ότι θα ψηφιστούν από τα 2/3 του αριθμού της Εθνικής Αντιπροσωπείας, όπου θα προσδιορίζονται οι περιπτώσεις που μπορούν να γίνουν οι εξαιρέσεις. Οι δικαστικές αρχές έχουν την ευθύνη της εποπτείας ενώ η απόφαση που παίρνουν θα πρέπει να είναι απόλυτα αιτιολογημένη.

Στο Μεξικό παρατηρούμε παρόμοιες διατάξεις (άρθρο 16) οι οποίες προστατεύουν το απόρρητο της επικοινωνίας, ενώ οι εξαιρέσεις θα πρέπει να ορίζονται νομικά και να εφαρμόζονται με απόφαση των δικαστικών αρχών, οι οποίες και εδώ θα πρέπει να αιτιολογούν και να προσδιορίζουν πλήρως την απόφαση τους. Επίσης δεν επιτρέπεται η επέμβαση σε ζητήματα λογιστικού, εμπορικού εργατικού και διοικητικού χαρακτήρα, όπως επίσης και στις συνομιλίες κρατούμενων με συνηγόρους τους.

Στο Σύνταγμα της Παραγουάης το απόρρητο προστατεύεται μέσω της απαγόρευσης της υποκλοπής, της αναθεώρησης, της κατάσχεσης και της αναπαραγωγής συνομιλιών, λογιστικών εγγράφων, τηλεπικοινωνιών, αλληλογραφιών κτλ. Σύμφωνα με το άρθρο 36 του Συντάγματος της Παραγουάης «τα προσωπικά έγγραφα είναι απαραβίαστα».

Στην Παραγουάη πριν από περίπου ένα χρόνο έχουμε την έρευνα του TEDIC στην οποία συμμετείχαν 6 εταιρείες. Η TEDIC αξιολόγησε τις εταιρείες για τη δέσμευση τους στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και της ελεύθερης έκφρασης και βραβεύτηκαν σύμφωνα με βάση τις πρακτικές και τις συμπεριφορές τους.

Από την έρευνα προέκυψε ότι οι καταναλωτές δεν μπορούν να ελέγξουν αν οι εταιρείες πραγματοποιούν τις δεσμεύσεις τους. Πολλές εταιρείες εκτός Παραγουάης δημοσιεύουν πλέον αναφορές στις οποίες φαίνεται η κρατική επιτήρηση και λογοκρισία. Κάτι τέτοιο δεν υφίσταται στην Παραγουάη με αποτέλεσμα οι πολίτες να αγνοούν το επίπεδο κατασκοπίας της κυβέρνησης τους.

Η Tigo ήταν η εταιρεία η οποία βρέθηκε στην πρώτη θέση χωρίς όμως μεγάλη διαφορά. Οι ερευνητές εκτιμούν ότι όποια εταιρεία πρωτοπορήσει στην ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την επιτήρηση και να υιοθετήσει δημοσίως ισχυρές αρχές προστασίας δεδομένων θα μπορούσε εύκολα να καταλάβει προβάδισμα για το 2018 κάνοντας τους πολίτες να αισθανθούν ακόμα πιο ασφαλείς.

Το άρθρο 29 στο Σύνταγμα του Παναμά προστατεύει την αλληλογραφία και τα ιδιωτικά έγγραφα, και υποστηρίζει ότι παραβίαση τους γίνεται μόνο κατόπιν εντολής της αρχής για πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις. Παρόμοια διάταξη έχουμε και στο

Σύνταγμα της Αργεντινής με τα άρθρα 18 και 19. Στις εν λόγω διατάξεις προστατεύεται και το απαραβίαστο της κατοικίας.

12.6. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Αν μελετήσουμε την προστασία του απορρήτου στις αφρικανικές χώρες θα διαπιστώσουμε ότι οι νόμοι έχουν πολλές διαφορές από χώρα σε χώρα. Υπάρχουν πολλά κράτη στα οποία δεν υπάρχει καμία συνταγματική εγγύηση του απορρήτου της επικοινωνίας. Για παράδειγμα στη Ζάμπια, δεν υπάρχει διάταξη που να αφορά την προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας. Η μόνη διάταξη που μπορούμε να εντοπίσουμε η οποία έχει προστατευτικό χαρακτήρα είναι ότι καθιερώνεται η απαγόρευση σωματικών ερευνών, καθώς και οι έρευνες στην κατοικία χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του ατόμου που κατοικεί εκεί. Στο Σύνταγμα της Τυνησίας διαβάζουμε ότι το απαραβίαστο της κατοικίας και της αλληλογραφίας είναι εγγυημένο, με τις εξαιρέσεις να ορίζονται βάσει νόμου. Παρόμοιες διατάξεις παρατηρούμε και στα Συντάγματα της Μαδαγασκάρης και του Μαρόκου. Σε άλλες αφρικανικές χώρες όπως το Κονγκό προστατεύεται κάθε μορφής επικοινωνία, ενώ παρατηρείται και σημαντική επίδραση από το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Στο Σύνταγμα της Νοτίου Αφρικής το απόρρητο των επικοινωνιών διασφαλίζεται ως ειδική έκφανση του δικαιώματος της υπό ευρεία έννοιας ιδιωτικής ζωής. (‘‘Καθένας έχει δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή η οποία περιλαμβάνει : δ)να μην παραβιάζεται το απόρρητο των επικοινωνιών τους’’).⁵³

12.7. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΙΣ ΙΣΛΑΜΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Στις ισλαμικές χώρες παρατηρούμε ότι υπάρχουν πολλές διατάξεις οι οποίες προστατεύουν την επικοινωνία στο σύνολο της (κυρίως στα νεότερα Συντάγματα μετά το 1990). Τέτοια Συντάγματα βρίσκουμε στην Σαουδική Αραβία, στο Κουβέιτ, στο Μπαχρέιν κτλ.

Στο Σύνταγμα της Συρίας σε παλαιότερη διάταξη βλέπουμε ότι προστατεύεται μόνο στο απόρρητο των τηλεγραφημάτων και των επιστολών.

Στο τουρκικό Σύνταγμα κατοχυρώνονται το απόρρητο της επικοινωνίας και η ελευθερία, ενώ απαγορεύεται η χρησιμοποίηση παράνομων αποδεικτικών στοιχείων.

12.8. ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΣΤΗΝ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

---

⁵³ Βλ. Νικόλαος Κ. Παπαδόπουλος «Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας» σελ.110.

Αν μελετήσουμε το Σύνταγμα της Ταϊλάνδης θα δούμε ότι παρέχεται προστασία σε κάθε μορφή επικοινωνίας καθώς σύμφωνα με το άρθρο 37 «Κάθε πρόσωπο θα απολαμβάνει την ελευθερία της επικοινωνίας με νόμιμα μέσα».

Στην Ιαπωνία με το άρθρο 21 απαγορεύεται η παραβίαση της επικοινωνίας με οποιοδήποτε μέσο.

Στην Κίνα διαβάζουμε ότι το απόρρητο της αλληλογραφίας προστατεύεται από το νόμο και οι εξαιρέσεις εισάγονται από το νόμο. Στη Β. Κορέα εκτός από την αλληλογραφία προστατεύεται η κατοικία και ορίζεται η απαγόρευση παρακολούθησης ή σύλληψης χωρίς ένταλμα. Στο Σύνταγμα του Λάος δεν εντοπίζουμε διάταξη που να προστατεύει το απόρρητο της επικοινωνίας καθώς η χώρα τελεί υπό το καθεστώς του υπαρκτού σοσιαλισμού.

13. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

13.1. Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ

Πολλοί ερευνητές στο πλαίσιο της εξάπλωσης της πληροφορίας μέσω της τεχνολογίας, δίνουν πολλές ερμηνείες σχετικά με τη χρησιμότητα αυτής της εξάπλωσης και ποιους ευνοεί ή πλήττει σε κάθε περίπτωση.

Στο άρθρο ‘‘The Law and Economics of Information sharing: The Good, the Bad, and the Ugly’’ που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Εφημερίδα του Ανταγωνισμού, αναφέρονται αρκετές ενδιαφέροντες εκδοχές. Υποστηρίζεται ότι η διάδοση της πληροφορίας έχει σημαντικά πλεονεκτήματα για τις σύγχρονες κοινωνίες. Υπάρχει όμως σοβαρό ενδεχόμενο με αυτόν τον τρόπο να πλήττονται 2 επιχειρηματίες οι οποίοι είναι ανταγωνιστές, καθώς ο ένας μαθαίνει πληροφορίες για τον άλλο. Γι’ αυτό τον λόγο πολλοί διαχωρίζουν τις πληροφορίες σε δύο είδη, τις ανταγωνιστικές και τις μη ανταγωνιστικές.

Οι πληροφορίες οι οποίες αφορούν, ιδιωτικές συναλλαγές ή σημαντικές ποσοτικές πληροφορίες θεωρούνται ανταγωνιστικές και δεν πρέπει να αποκαλύπτονται. Αντίθετα, οι δημόσιες ανταλλαγές συγκεντρωτικών στοιχείων δεν είναι ανταγωνιστικές και δεν πλήττουν τους καταναλωτές. Υπάρχουν βέβαια και πληροφορίες για τις οποίες οι γνώμες διίστανται, όπως οι δημόσιες ανακοινώσεις για μελλοντικές τιμές και δεδομένα τιμολόγησης, ή ιδιωτικές επικοινωνίες εξατομικευμένων στοιχείων τιμολόγησης. Οι συγκριμένοι τύποι πληροφοριών ταξινομούνται από την Ε.Ε. σε 2 ομάδες. Τις επικοινωνίες που πληροφορούν για μελλοντική τιμολόγηση και όλες τις υπόλοιπες συναλλαγές.

Το συγκεκριμένο άρθρο υποστηρίζει ότι, οι πληροφορίες που γνωστοποιούνται σε ιδιωτικό επίπεδο και αφορούν δεδομένα τιμολόγησης, πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν ‘‘παραβίαση του αντικειμένου’’, ενώ αν διαχέονται στο κοινό τότε συνιστούν ‘‘παραβίαση αποτελέσματος’’.⁵⁴

13.2. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Για να κατανοήσουμε την οικονομική ανάλυση του Δικαίου και την σημασία που έχει όσον αφορά την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών καθώς και όλων των ατομικών δικαιωμάτων, οφείλουμε να εξετάσουμε αναλύσεις ερευνητών και συγγραφέων οι οποίοι προσπαθούν να απαντήσουν σε καίρια ερωτήματα της εποχής μας και σχετίζονται με το θέμα που θα αναλύσουμε.

Μελετώντας το βιβλίο ‘‘Why Nations Fail, 2012’’, του καθηγητή Οικονομικών Daron Acemoglu και του καθηγητή Πολιτικής Οικονομίας James Robinson, παρατηρούμε ότι τίθεται το πολύ σοβαρό ερώτημα ‘‘γιατί τα έθνη παρακμάζουν’’.⁵⁵ Οι συγγραφείς του βιβλίου υποστηρίζουν ότι οι θεσμοί αποτελούν τον σημαντικότερο παράγοντα. Παρουσιάζοντας μια σειρά από παραδείγματα ο Robinson και ο Acemoglu αποδεικνύουν ότι μόνο σε κράτη όπου έχουν κατοχυρωθεί η οικονομική ελευθερία, η εξισορρόπηση των εξουσιών, το δικαίωμα της ιδιοκτησίας καθώς και τα ατομικά δικαιώματα (συνεπώς και στην προστασία της επικοινωνίας), έχει επέλθει ευημερία. Αυτό συμβαίνει διότι το άτομο νιώθει ασφαλές σε ένα κράτος δικαίου και δεν φοβάται να προβεί σε οικονομικές πρωτοβουλίες οι οποίες θα συμβάλλουν στην γενικότερη οικονομική ανάπτυξη. Οι συγγραφείς έρχονται να απαντήσουν σε θεωρίες οι οποίες υποστηρίζουν ότι η παρακμή των κρατών οφείλεται σε γεωγραφικά αίτια, καθώς βλέπουμε ότι σε πολλές περιοχές οι οποίες είναι πολύ κοντά μεταξύ τους υπάρχει μεγάλη διαφορά στην ανάπτυξη τους (π.χ. Βόρεια και Νότια Κορέα).

Σύμφωνα με τη θεωρία του βραζιλιάνου φιλόσοφου Roberto Mangabeira Unger, η σημερινή φιλελεύθερη δημοκρατία θα πρέπει να αντικατασταθεί με την ‘‘ενδυναμωμένη δημοκρατία’’.⁵⁶ Η ‘‘ενδυναμωμένη δημοκρατία’’ προβλέπει μία κοινωνία όπου τα άτομα θα αλληλεπιδρούν με αποτελεσματικό και δυναμικό τρόπο μεταξύ τους υπό το πρίσμα ευέλικτων κοινωνικών θεσμών. Η ανάπτυξη μπορεί να επέλθει με την αρμονική συνεργασία διακυβέρνησης και ελευθερίας του εμπορίου έτσι ώστε να οδηγηθούμε στις απαραίτητες κοινωνικές και θεσμικές αλλαγές. Στόχος σύμφωνα με τον Unger είναι, να απελευθερωθεί η ανθρωπότητα από τα δεσμά της κοινωνικής ιεραρχίας και της οικονομικής υποδούλωσης και να τεθούν σε εφαρμογή τα ιδανικά της ενδυναμωμένης δημοκρατίας.⁵⁷

---

⁵⁴ Βλ. Matthew Bennett and Philip Collins, The Law and Economics of Information Sharing: The Good, the Bad, and the Ugly, European Competition Journal, 2010.

⁵⁵ Βλ. Daron Acemoglu and James A. Robinson, Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty, Crown Publishers, 2012.

⁵⁶ Βλ. Roberto Magabeira Unger, Democracy Realized: The Progressive Alternative, Verso, 2000.

⁵⁷ Βλ. Α. Τσαούση, Δίκαιο και Συνεργατικότητα, Αθήνα, 2003, σελ.334.

Η παγκοσμιοποίηση η οποία τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε εξέλιξη έχει δυσμενείς συνέπειες για τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ χωρών οι οποίες μπορεί να χαρακτηριστούν σαν συνεργατικά παίγνια θετικού αθροίσματος⁵⁸, οδήγησαν σε πολλές συγκρούσεις συμφερόντων στις οποίες σχεδόν ποτέ δεν κυριάρχησαν ο αλληλοσεβασμός και η τιμιότητα. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας δεν χρησιμοποιείται πάντα με γνώμονα το σεβασμό στον άνθρωπο αλλά χρησιμοποιείται για την αύξηση του πλούτου και την εξυπηρέτηση συμφερόντων των “λίγων”.

Αν διαβάσουμε το βιβλίο “The Bottom Billion”, του οικονομολόγου Paul Collier, αναφέρεται ότι τα πενήντα φτωχότερα κράτη παγκοσμίως έχουν κοινή συνισταμένη μία διεφθαρμένη κυβέρνηση και πολιτικό σύστημα.⁵⁹ Οι χώρες οι οποίες σέβονται τους θεσμούς, καταπολεμούν τη διαφθορά και εισάγουν νέες αποτελεσματικές νομοθεσίες είναι αυτές που θα αναπτυχθούν.

Ο ιδρυτής της Οικονομικής Ανάλυσης του Δικαίου, Richard Posner, υποστηρίζει ότι η παγκόσμια οικονομική κρίση είναι αποτέλεσμα του ότι το καπιταλιστικό σύστημα απέτυχε παταγωδώς.⁶⁰ Οι λανθασμένες αποφάσεις των επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην οικονομική ύφεση σύμφωνα με τον Posner. Στο άρθρο του με τίτλο “An Economic Theory of Privacy”, ο Posner τονίζει ότι σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν ελαστικές νομοθεσίες για τα άτομα τα οποία προβαίνουν σε παραβίαση με αποτέλεσμα η ιδιωτικότητα να περιφρονάτε. Το συγκεκριμένο γεγονός μας δείχνει τη διαφθορά των συγκεκριμένων κυβερνητικών συστημάτων.⁶¹

Ο David .J Fillips υποστηρίζει ότι ο συνδυασμός του marketing σε συγκρίσει με την επιβολή των νόμων παίζει καθοριστικό ρόλο στην πορεία μιας οικονομίας. Λόγω των παραβιάσεων όμως που γίνονται η ιδιωτικότητα, αν δεν προστατεύεται επαρκώς από τους νόμους, αποτελεί ένα “ανεπαρκές νομικό και φιλοσοφικό στοιχείο”⁶²

Το Δίκαιο σήμερα πρέπει να είναι υπεύθυνο για την ενσωμάτωση των πολιτών, έτσι ώστε να ρυθμίζει σχέσεις, να εγγυάται ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, και να παρεμβαίνει για την επίλυση κοινωνικών συγκρούσεων, στα πλαίσια της καθιέρωσης νέων προτύπων συμπεριφοράς. Επιπλέον οφείλει να ρυθμίζει σχέσεις που έχουν να κάνουν με οικονομικές συναλλαγές.⁶³

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι οι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι για να υπάρξει ευημερία θα πρέπει να κράτη να σέβονται τα ατομικά δικαιώματα, συνεπώς και την προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας. Το άτομο, όταν νιώσει προστατευμένο από το νόμο τότε δεν θα φοβηθεί να καινοτομήσει, να συνεργαστεί, να επικοινωνήσει με συνανθρώπους του για να εκφράσει και να πραγματοποιήσει τις επιχειρηματικές του ιδέες, οι οποίες θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη και στην ευημερία. Τα κράτη στα οποία

---

⁵⁸ Βλ. Α.Τσαούση, Δίκαιο και Συνεργατικότητα, Αθήνα, 2003, σελ.459.

⁵⁹ Βλ. Paul Collier, The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and what can be Done About It, Oxford, University Press, 2008.

⁶⁰ Βλ. Richard A.Posner, A Failure of Capitalism: The Crisis of '08 and the Descent into Depression, Harvard University Press, 2011.

⁶¹ Βλ, Richard Posner, An Economic Theory of Privacy.

⁶² Βλ. Lawrence Erlbaum Associates, Communication Law and Policy, Vol.8, Number 1.

⁶³ Βλ. Α.Τσαούση, Δίκαιο και Συνεργατικότητα, Αθήνα, 2003, σελ. 540.

κυριαρχεί η διαφθορά δεν αναπτύσσονται και επικρατεί η φτώχεια και η οικονομική παρακμή. Μια παρακμή η οποία δεν μένει στα οικονομικά νούμερα αλλά “επεκτείνεται” και στην κουλτούρα του κάθε έθνους. Αν λάβουμε υπόψη τις περιπτώσεις παραβιάσεων δεδομένων που αφορούν εθνικά ζητήματα μεταξύ χωρών, καθώς και αμέτρητα φαινόμενα παραβίασης του απορρήτου των επικοινωνιών μεταξύ των ανθρώπων, και καταπάτηση πολλών ακόμα ατομικών δικαιωμάτων, που σκοπό έχουν την εξυπηρέτηση του ατομικού συμφέροντος, μπορούμε να καταλάβουμε την εκτός των άλλων πολιτισμική παρακμή την οποία βιώνουμε. Οι άνθρωποι οφείλουν να σέβονται ο ένας την ιδιωτικότητα του άλλου και οι κυβερνήσεις με τη σειρά τους θα πρέπει να εισάγουν νέες νομοθεσίες, οι οποίες θα διευκολύνουν την προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Η συνεργατικότητα αυτή μεταξύ του ατόμου και των θεσμών στα πλαίσια του σεβασμού στην ιδιωτικότητα και στα υπόλοιπα ατομικά δικαιώματα μπορεί να οδηγήσει στην ευημερία και στην οικονομική ανάπτυξη.

14. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ-ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

α) Περίπτωση παραβίασης απορρήτου ηλεκτρονικής αλληλογραφίας

Στην υπ’ αριθμόν 523/2015 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Λάρισας βλέπουμε ότι γίνεται δεκτή αγωγή συζύγου προς τον πρώην σύντροφό της, με την κατηγορία ότι εκείνος παραβίασε το απόρρητο της επικοινωνίας της, ψάχνοντας και ανακαλύπτοντας ηλεκτρονικά μηνύματα μεταξύ εκείνης και του μετέπειτα συντρόφου της, τα οποία και χρησιμοποίησε στο δικαστήριο για να καταφέρει να πάρει εκείνος την επιμέλεια των παιδιών τους, θίγοντας την τιμή και την υπόληψη της πρώην συζύγου του.

Το δικαστήριο έλαβε υπόψη το άρθρο 19 στο οποίο τονίζεται το απαραβίαστο του απορρήτου της επικοινωνίας, καθώς επίσης και τις διατάξεις του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Επιπλέον έλαβε υπόψη το νόμο 3471/2006 ο οποίος προστατεύει τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες. Σύμφωνα με τον εν λόγω νόμο σε περίπτωση ηθικής βλάβης λόγω παραβίασης του απορρήτου της ηλεκτρονικής επικοινωνίας, επιδικάζεται πρόστιμο σε βάρος του παραβάτη, αρκεί η παράβαση να αποδειχτεί από εκείνον που τον κατηγορεί.

Στην περίπτωση μας η ενάγουσα αποδεικνύει στο δικαστήριο ότι ο πρώην σύζυγος της έκανε τις υποκλοπές λίγο πριν πάρουν διαζύγιο και λίγο καιρό μετά από αυτό. Επίσης αποδεικνύεται ότι ο λογαριασμός ανήκε ολοκληρωτικά στην ενάγουσα και δεν ανήκε ποτέ και στους 2. Συνεπώς ο κατηγορούμενος έβλαψε το πρόσωπο της εναγούσης καθώς αποκάλυψε διαλόγους του ιδιωτικού της βίου, οι οποίοι είναι ικανοί να προκαλέσουν ποικίλα σχόλια για εκείνη στο επαγγελματικό και κοινωνικό της περιβάλλον.

Το αποτέλεσμα των ανωτέρω ήταν το δικαστήριο να επιδικάσει το ποσό των 10000 ευρώ στην ενάγουσα για λόγους ηθικής βλάβης⁶⁴.

β) Παραβίαση του απορρήτου της επικοινωνίας στα πλαίσια της συζυγικής πίστης

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απόφαση 381/1987 του Άρειου Πάγου. Η υπόθεση έχει να κάνει με παγίδευση τηλεφώνου επαγγελματικού χώρου στο οποίο εργαζόταν η σύζυγος. Ο σύζυγος είχε παγιδεύσει το τηλέφωνο του φαρμακείου με αποτέλεσμα να καταγράψει ερωτικές διαχύσεις της συζύγου του με τον εραστή της. Το ζήτημα που τέθηκε στον Άρειο Πάγο ήταν εάν η μαγνητοφώνηση χωρίς τη συναίνεση του ενός συνιστά παραβίαση του απορρήτου ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο δικαστήριο ως νόμιμο μέσο.

Ο Άρειος Πάγος εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 1386 επ. ΑΚ του οικογενειακού δικαίου σύμφωνα με τα οποία στα αντικειμενικά στοιχεία του γάμου ανήκει μεταξύ των άλλων η τήρηση της συζυγικής πίστης. Άρα κάθε σύζυγος έχει εξουσία πάνω στην προσωπικότητα του άλλου και μπορεί να ελέγχει τις πράξεις του.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η μαγνητοταινία που αποδείκνυε την μοιχεία της συζύγου αποτελεί νόμιμο μέσο και δεν αποτελεί παραβίαση του απορρήτου. Έτσι απορρίφθηκε και ως αβάσιμος ο λόγος αναίρεσης που είχε αιτηθεί η σύζυγος στο Εφετείο.

Βλέπουμε λοιπόν ότι παρόλο που η επικοινωνία προστατεύεται πλέον αυστηρά και στον οικογενειακό χώρο, όταν η υπόθεση αφορά καθαρά το θεσμό του γάμου και την ερωτική σχέση των συζύγων τότε το δικαστήριο μπορεί να δεχτεί σαν νόμιμο μέσο ακόμα και κάποιο προϊόν το οποίο υπό άλλες συνθήκες θα απέρριπτε.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη απόφαση κρίθηκε και κατακρίθηκε από πολλούς καθώς υπήρχαν σαφώς και οι αντίθετες φωνές οι οποίες υποστήριζαν την αυστηρή εφαρμογή των διατάξεων οι οποίες προστατεύουν τις ιδιωτικές συνομιλίες⁶⁵.

γ) Παραβίαση του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας

Συγκροτήθηκε στις 19 Μαΐου του 2009 το Δικαστήριο του Άρειου Πάγου το οποίο έπρεπε να εξετάσει το αίτημα αναίρεσης της απόφασης 8500/2007 η οποία καταδίκασε τον κατηγορούμενο με ποινή φυλάκισης 15 μηνών λόγω του ότι παγίδευσε χώρους για να πραγματοποιήσει υποκλοπές.

64

<https://golemislaw.gr/2016/04/13/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%81%CF%81%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%83-%CE%B1%CE%BB/>

65 Δασκαλάκη Γεωργία, Εργασία με θέμα: Η Άρση του Απορρήτου των Επικοινωνιών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Νομικής.

Μια απόφαση μπορεί να έχει εσφαλμένη ποινική διάταξη όταν ο δικαστής αποδίδει διαφορετική έννοια από αυτήν που πραγματικά έχει, καθώς επίσης και αν δεν έχουν εξεταστεί σωστά τα περιστατικά. Επιπλέον μπορεί να διαταχθεί αναίρεση αν η παραβίαση γίνεται εκ πλαγίου γιατί δεν αναφέρονται στην απόφαση με σαφήνεια τα περιστατικά και αν υπάρχουν μεταξύ αυτών σοβαρές αντιφάσεις (άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Ε' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας). Το Τριμελές Εφετείο Αθηνών το οποίο δίκασε σε δεύτερο βαθμό εξετάζοντας μάρτυρες και γεγονότα, δέχτηκε ότι ο κατηγορούμενος βρέθηκε συγκεκριμένη ώρα σε συγκεκριμένο τόπο να έχει ανοίξει το ΚΑΦΑΟ του ΟΤΕ και να έχει συνδέσει καλώδια με μαγνητόφωνα και κασέτα σε τηλεφωνικές συνδέσεις που αντιστοιχούσαν σε ενοικιαστές της εναγούσης, έτσι ώστε να πραγματοποιεί υποκλοπές. Μόλις αντιλήφθηκε τις αρχές ο κατηγορούμενος έκλεισε το ΚΑΦΑΟ και έφυγε αλλά εντοπίστηκε κατόπιν υποδείξεων. Μέσα στην τσάντα του βρέθηκαν πολλά ενοχοποιητικά στοιχεία (καλώδια, εργαλεία, ακουστικά, ηλεκτρολογία, βύσματα, αντικλείδια ΚΑΦΑΟ). Στη συνέχεια ανακαλύφθηκε μοτοσυκλέτα η οποία άνηκε στον κατηγορούμενο και μέσα στο κράνος βρέθηκαν κι άλλα ενοχοποιητικά στοιχεία και εργαλεία τα οποία είχαν βρεθεί και στο χώρο του ΚΑΦΑΟ, ενισχύοντας παράλληλα τις καταθέσεις αστυνομικού και υπαλλήλου του ΟΤΕ.

Το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω και όντας σίγουρο ότι ο κατηγορούμενος είναι ένοχος (καθώς τα γεγονότα εκεί οδηγούν χωρίς αμφιβολίες και αντιφάσεις), του επέβαλλε ποινή φυλάκισης 15 μηνών με τριετή αναστολή.

Συνεπώς και αφού οι περιπτώσεις του άρθρου 510 δεν υφίστανται, με την απόφαση 2270/2009 η αίτηση για αναίρεση της απόφασης 8500/2007 απορρίφθηκε⁶⁶.

δ) Παραβίαση του απορρήτου στα πλαίσια της ιδιωτικής παρακολούθησης

Στην απόφαση 590/2009 του Αρείου Πάγου παρατηρούμε ότι εξετάζεται η αίτηση αναίρεσης προηγούμενης απόφασης από κατηγορούμενο ο οποίος πραγματοποιούσε ιδιωτικές παρακολουθήσεις επί πληρωμή.

Το Σύνταγμα καταδικάζει όχι μόνο τα άτομα που πραγματοποιούν υποκλοπές αλλά και αυτούς που πραγματοποιούν ιδιωτικές παρακολουθήσεις σαν ιδιωτικοί αστυνομικοί επί πληρωμή και τους επιβάλλει φυλάκιση τουλάχιστον 1 έτους και χρηματική ποινή (άρθρο 370 Α του ΠΚ παρ.8 του νόμου 3090/2002). Μετά την αντικατάσταση του 370 Α με το άρθρο 6 παρ. 8 του ν.3090/2002 η παραβίαση του απορρήτου μέσω ιδιωτικών παρακολουθήσεων τιμωρείται με φυλάκιση ενός έτους ενώ αν ο δράστης ενεργεί με αμοιβή ή κατ' επάγγελμα ή κατά συνθηκία τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών και χρηματικό πρόστιμο. Οπως και στις προηγούμενες υποθέσεις θα πρέπει για να υπάρξει καταδίκη να υπάρχουν στοιχεία τα οποία θα είναι διασταυρωμένα και δεν θα έρχονται σε αντιφάσεις.

---

⁶⁶ http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_result.asp?s=2&code=265.

Στην περίπτωση μας, ο κατηγορούμενος έχει προσληφθεί για να παρακολουθεί “τον σύζυγο της Β” και προέβη σε παγιδεύση των τηλεφωνικών του συνομιλιών, έναντι της αμοιβής των 200.000 δραχμών. Άρα το αδίκημα “στοιχειοθετείται αντικειμενικά και υποκειμενικά” αφού ο κατηγορούμενος είναι αστυνομικός, έχει σχέσεις με το γραφείο παρακολουθήσεων, πραγματοποιεί παρακολουθήσεις έναντι αμοιβής και είναι κατάλληλα εφοδιασμένος με τα εργαλεία να οποία βοηθούν στην άριστη παγίδευση τηλεφωνικών συσκευών. Έτσι ο κατηγορούμενος κρίθηκε ένοχος με ποινή φυλάκισης 6 μηνών, με αναστολή 3 ετών (με το ελαφρυντικό του άρ.84 παρ. 2 α του ΠΚ)⁶⁷.

ε) Η παραβίαση του απορρήτου με σκοπό τη διαφύλαξη της τιμής και της περιουσίας του κατηγορουμένου

Σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 370 Α του ΠΚ, όποιος πραγματοποιεί υποκλοπές με ειδικά τεχνητά μέσα και μαγνητοφωνεί συνομιλίες τρίτων που δεν διεξάγονται δημόσια (είτε κάνει ο ίδιος τη μαγνητοφώνηση σε διάλογο του με τρίτο και ο τρίτος δεν έχει συναινέσει σε αυτό) τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους. Κατά την παράγραφο 3 με φυλάκιση ενός έτους τιμωρείται και όποιος κάνει χρήση των πληροφοριών που αποκτήθηκαν παράνομα. Το άρθρο 4 όμως ανοίγει “παράθυρο αθωότητας” για τον χρήστη των παραπάνω πληροφοριών καθώς “η πράξη της παρ.3 δεν είναι άδικη αν η χρήση έγινε ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή άλλης ανακριτικής αρχής για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος, που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά”. Σε αυτή την περίπτωση το άτομο που χρησιμοποιεί τις πληροφορίες δεν τιμωρείται, με την προϋπόθεση βέβαια να μην είναι ο δράστης αυτός που κάνει τη χρήση. Επίσης κατά τη διάταξη του άρθρου 25 παρ 1 ΠΚ δεν είναι παράνομα τα μέσα που χρησιμοποιεί κάποιος και μπορεί να βλάψουν κάποιον άλλον που μπορεί να απειλεί το πρόσωπο και την περιουσία του, με την προϋπόθεση ότι η βλάβη που προκλήθηκε στον άλλον να είναι μικρότερη από τις βλάβες που ήταν πιθανό να πάθει ο πρώτος.

Στις παραπάνω δύο τελευταίες διατάξεις στηρίχθηκε ο κατηγορούμενος της συγκεκριμένης υπόθεσης για να ελαφρύνει τη θέση του. Ο κατηγορούμενος είχε οικονομικές συναλλαγές με δύο άτομα τα οποία δεν φάνηκαν συνεπείς στις υποχρεώσεις τους με αποτέλεσμα να πληγεί οικονομικά. Ο κατηγορούμενος θέλοντας να έχει στα χέρια του πρόσθετα στοιχεία για την ενοχή τους μαγνητοφώνησε διαλόγους που έγιναν μεταξύ αυτού και εκείνων λίγες μέρες μετά την αθέτηση ενώ λίγο αργότερα έκανε χρήση των πληροφοριών αυτών ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. Το δικαστήριο όμως απέρριψε το αίτημα του κατηγορουμένου (που στηριζόταν στα προηγούμενα άρθρα), καθώς “με βάση τις αντιλήψεις του κοινωνικού συνόλου και τις ιεραρχήσεις της έννομης τάξης”, η παραβίαση του απορρήτου και η βλάβη που προκλήθηκε από αυτή στους εγκαλούντες είναι μεγαλύτερη από την βλάβη στην τιμή και στην περιουσία του κατηγορουμένου. Επιπλέον όσον αφορά τις χρήσεις των μαγνητοφωνημένων στοιχείων ενώπιον της δικαστικής αρχής, ούτε η συγκριμένη

⁶⁷ http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_result.asp?s=2&code=265.

πράξη βοήθησε τον κατηγορούμενο αφού αυτός ο ίδιος πραγματοποίησε την παραβίαση, συνεπώς και το συγκεκριμένο αίτημα του για εξέταση της υπόθεσης με βάση το άρθρο 4 του 370 Α απορρίπτεται.

Επομένως η ποινή του κατηγορουμένου παρέμεινε αυτή η οποία του επέβαλλε το Τριμελές Εφετείο Αθηνών (απόφαση 5001/2008), δηλαδή φυλάκιση τριών μηνών με αναστολή με το ελαφρυντικό του πρότερου έντιμου βίου.

στ) Παραβίαση του απορρήτου με σκοπό την αποκάλυψη παράνομων ενεργειών

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η απόφαση 204/2013 του Τριμελούς Εφετείου Θεσσαλονίκης. Εδώ το Δικαστήριο καταδίκασε δημοσιογράφο η οποία πραγματοποίησε μαγνητοφώνηση διαλόγου που είχε με υπάλληλο του Υποθηκοφυλακείου Θεσσαλονίκης και στη συνέχεια τον δημοσιοποίησε στο δελτίο ειδήσεων τηλεοπτικού σταθμού. Η δημοσιογράφος πραγματοποίησε την μαγνητοφώνηση ενώ προηγουμένως δεν είχε αποκαλύψει την ταυτότητά της χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του υπαλλήλου και χωρίς ο διάλογος να γίνεται δημόσια.

Η δημοσιογράφος υποστήριξε ότι η συγκεκριμένη ενέργεια και ο τρόπος που έγινε ήταν μέρος της δουλειάς της και ότι ενεργούσε με σκοπό να αποκαλύψει περιστατικά χρηματισμού τα οποία φημιολογούταν ότι πραγματοποιούνταν στο Υποθηκοφυλακείο. Κάτι τέτοιο όμως δεν μπορούσε να γίνει δεκτό καθώς ο τρόπος που η δημοσιογράφος επέλεξε ήταν ενάντια στη δημοσιογραφική δεοντολογία και οι μέθοδοί της κρυφοί και αδιαφανείς. Επιπλέον η βλάβη που προκλήθηκε στον υπάλληλο του Υποθηκοφυλακείου, η παραβίαση δηλαδή της ελεύθερης επικοινωνίας του θεωρείται μεγαλύτερη από την ενδεχόμενη βλάβη του χρηματισμού που μπορεί να γινόταν στο Υποθηκοφυλακείο.

Συνεπώς το δικαστήριο έκρινε ένοχο την κατηγορουμένη και της επέβαλε ποινή φυλάκισης 7 μηνών με αναστολή (λαμβάνοντας υπόψιν ελαφρυντικό του αρθρ.84 παρ.2 εδ. α' ΠΚ).⁶⁸

ζ) Άρση του απορρήτου των επικοινωνιών για την αποκάλυψη πολύ σοβαρού εγκλήματος

Τον Ιούλιο του 2017 πραγματοποιήθηκε στη χώρα μας σύλληψη 71χρονου με την κατηγορία της παιδικής πορνογραφίας. Πιο συγκεκριμένα, η Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας σχημάτισε δικογραφία τακτικής διαδικασίας σε βάρος 71χρονου ημεδαπού για πορνογραφία ανηλίκων μέσω διαδικτύου.

Η υπόθεση ερευνήθηκε εξονυχιστικά και αξιοποιήθηκαν κατάλληλα στοιχεία του οργανισμού NCMEC (National Center for Missing and Exploited Children) που εδρεύει

⁶⁸ http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_result.asp?s=2&code=265.

στις ΗΠΑ, σύμφωνα με τα οποία προέκυψαν σημάδια χρήστη που απέκτησε πρόσβαση στο διαδίκτυο και μέσα από συνομιλίες με διάφορους χρήστες ζητούσε να του αποσταλεί υλικό παιδικής πορνογραφίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η Εισαγγελέας Πρωτοδικών Αθηνών εξέδωσε βούλευμα για άρση του απορρήτου των επικοινωνιών.

Από τις ψηφιακές έρευνες που ακολούθησαν οι Αρχές οδηγήθηκαν στην οικία του 71χρονου η οποία βρισκόταν σε νησί των Κυκλάδων. Η έρευνα που ακολούθησε από αστυνομικούς στο σπίτι του δράστη οδήγησε στην κατάσχεση φορητού ηλεκτρονικού υπολογιστή τύπου tablet και κινητού τηλεφώνου, ενώ επιβεβαιώθηκε ότι εκείνος ήταν ο δράστης.

Η δικογραφία υποβλήθηκε στην Αρμόδια Εισαγγελία Πρωτοδικών, ενώ τα ηλεκτρονικά πειστήρια που κατασχέθηκαν οδηγήθηκαν στη Διεύθυνση των Εγκληματολογικών Ερευνών.

Όπως παρατηρούμε έχουμε να κάνουμε με ένα πολύ σοβαρό έγκλημα. Συνεπώς οι Αρχές δρουν αυτεπάγγελα και από τη στιγμή που δεν υπάρχει κάποιο περαιτέρω “νομικό κόλλημα” πραγματοποιούν όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών, όπως τους επιτρέπουν να κάνουν οι εξαιρέσεις του άρθρου 19⁶⁹.

η) Η απόφαση της Klass που αφορούσε παρακολουθήσεις από τις Αρχές

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά παρακολουθήσεις οι οποίες γίνονται από τις Αρχές και έχουν σκοπό την πρόληψη εγκλημάτων κατά του Κράτους. Τα περιστατικά έλαβαν χώρα στη Δυτική Γερμανία στα τέλη της δεκαετίας του 1960.⁷⁰

Πιο συγκεκριμένα, πέντε Γερμανοί υπήκοοι της πρώην Δυτικής Γερμανίας υποστήριζαν ότι είχαν υποστεί τηλεφωνικές παρακολουθήσεις από το Κράτος και μάλιστα με υπουργική εντολή, η οποία βασιζόταν στο νόμο της 13^{ης} Αυγούστου του 1968 και αφορούσε την άρση των επικοινωνιών.

Το δικαστήριο αφού επεσήμανε ποιες περιπτώσεις επιτρέπουν την παρέμβαση του Κράτους στην ιδιωτική ζωή του ατόμου, τόνισε το δικαίωμα σεβασμού σε αυτή και την επικοινωνία. Οι τηλεφωνικές συνδιαλέξεις ανήκουν στο δικαίωμα του ατόμου στην ελεύθερη επικοινωνία, συνεπώς δεν θα πρέπει να επιτρέπονται οι αόριστες παρακολουθήσεις τους. Το Κράτος θα πρέπει να παρεμβαίνει στην ιδιωτική ζωή των ανθρώπων μόνο όταν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι προετοιμάζουν ή έχουν ήδη πραγματοποιήσει εγκλήματα κατά αυτού.

⁶⁹ <http://www.topontiki.gr/article/230063/sok-synelifthi-71hronos-gia-paidiki-pornografia-entoli-gia-arsi-toy-aporritoy>.

⁷⁰ http://www.hrcr.org/safrica/limitations/klass_germany.html.

Άρα το δικαστήριο απεφάνθη ότι οι παρακολουθήσεις του Κράτους δεν πρέπει να γίνονται αόριστα, αλλά κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις⁷¹.

θ) Παρακολουθήσεις από τις Αρχές-Υπόθεση Kruslin, Huvig

Στην συγκεκριμένη περίπτωση έχουμε την καταδίκη των πολιτών Huvig και Kruslin από το Γαλλικό Κράτος λόγω πληροφοριών που προέκυψαν από παρακολούθηση της ιδιωτικής τους ζωής και συνομιλιών τους από το ίδιο Κράτος. Οι πολίτες προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για να καταγγείλουν αυτή την απόφαση και τον τρόπο που αυτή προέκυψε. Το Γαλλικό Κράτος στηρίχθηκε σε 17 εγγυήσεις της νομοθεσίας του για να πραγματοποιήσει τις παρακολουθήσεις.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο όμως κατέκρινε το γαλλικό δίκαιο και τάχθηκε κατά της εφαρμογής του. Επιπλέον υποστήριξε ότι οι παρακολουθήσεις των τηλεφωνικών μέσων των πολιτών αποτελούν σημαντική προσβολή της ιδιωτικής τους ζωής και έκρινε ότι η γαλλική νομοθεσία δεν κάνει τον πολίτη να αισθανθεί την κατάλληλη ασφάλεια από το νόμο καθώς επίσης δεν περιέχει τα σωστά κριτήρια για να αποφανθεί μία άρση του απορρήτου των επικοινωνιών⁷².

14. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

i) Το επίπεδο προστασίας του απορρήτου στην Ελλάδα

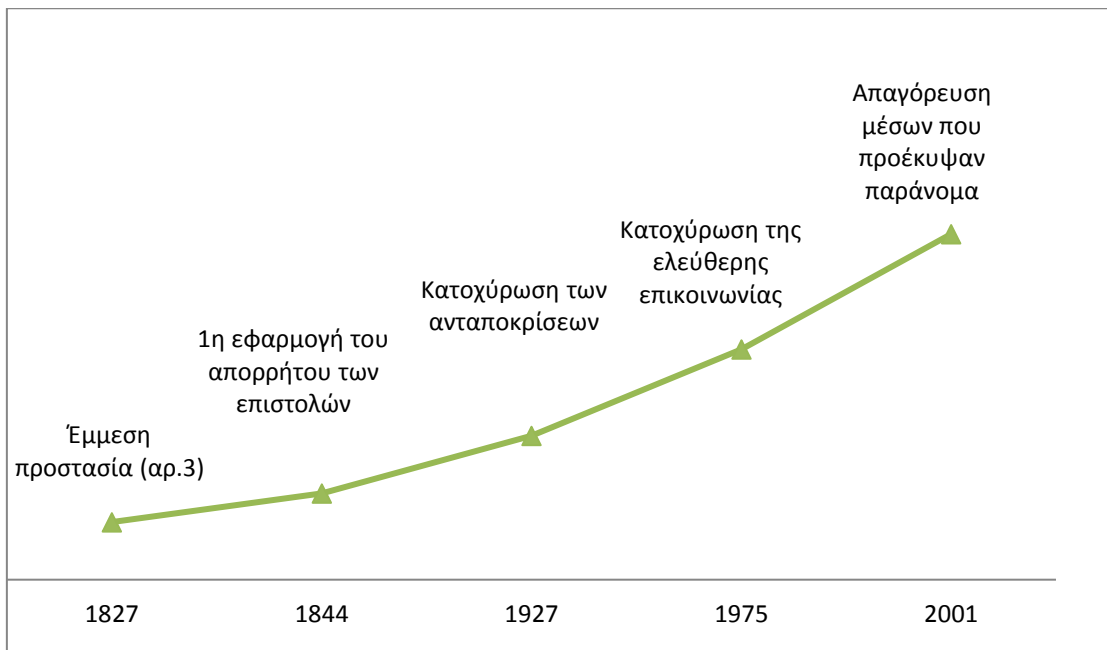
Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρούμε την πορεία του επιπέδου προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών στην Ελλάδα, με βάση τις σημαντικότερες εφαρμογές διατάξεων που κατοχύρωσαν την προστασία του απορρήτου.

Αρχικά βλέπουμε το 1827 την έμμεση προστασία του του απορρήτου και στη συνέχεια το 1844 την πρώτη διάταξη που αφορούσε το απαραβίαστο των επιστολών. Ακολουθεί η κατοχύρωση των ανταποκρίσεων το 1927 και η προστασία μέσω όπως το τηλέφωνο και τα τηλεγραφήματα. Το 1975 κατοχυρώνεται η ‘‘ελεύθερη ανταπόκριση’’ και εισάγονται οι εξαιρέσεις του άρθρου 19. Τέλος το 2001 η διαφύλαξη του απορρήτου ενισχύεται καθώς εισάγεται η απαγόρευση μέσων που έχουν αποκτηθεί παράνομα.

Με βάση τις ολοένα και περισσότερες διατάξεις για την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών και λαμβάνοντας υπόψιν και την ανάπτυξη της τεχνολογίας το επίπεδο προστασίας είναι συνεχώς αυξανόμενο.

⁷¹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57510#{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57510#{%22itemid%22:[%22001-57510%22]}).

⁷² [https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57626#{%22itemid%22:\[%22001-57626%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57626#{%22itemid%22:[%22001-57626%22]}).

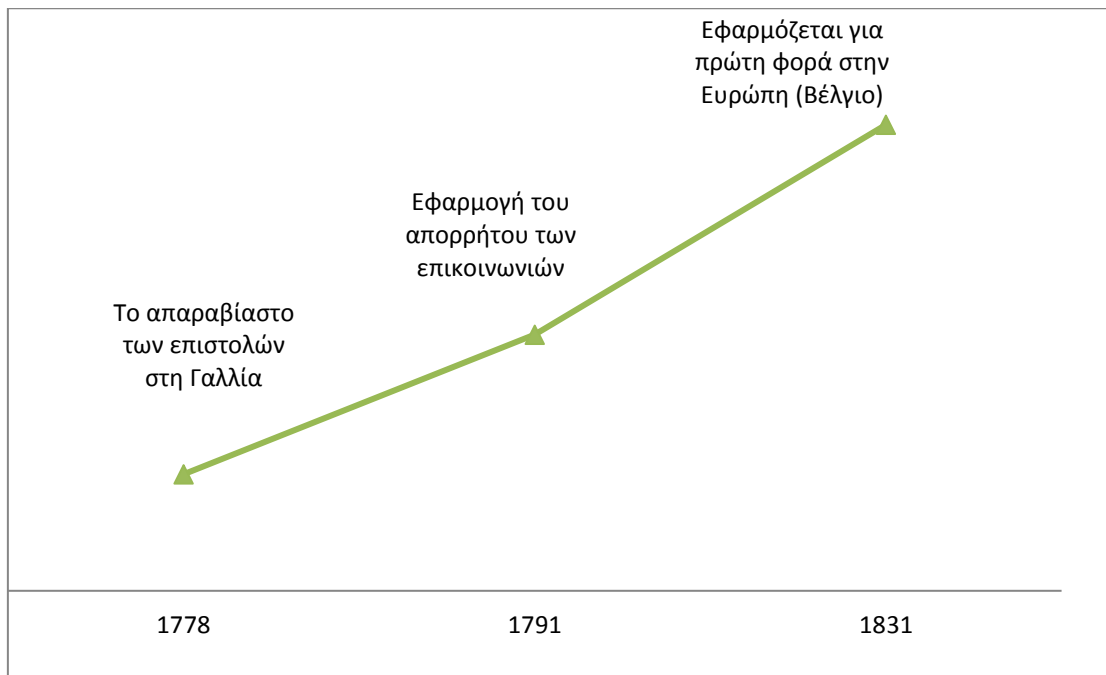

ii) Το επίπεδο προστασίας του απορρήτου παγκοσμίως

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε την πορεία του επιπέδου της προστασίας των επικοινωνιών παγκοσμίως με βάση τις σημαντικότερες διατάξεις.

Το 1778 έχουμε στη Γαλλία τη διακήρυξη του απαραβίαστου των επιστολών. Το 1791 έχουμε στις ΗΠΑ την εφαρμογή του απορρήτου των επικοινωνιών, ενώ στην Ευρώπη για πρώτη φορά έχουμε εφαρμογή των διατάξεων στο Βέλγιο το 1831.

Η καμπύλη και σε αυτή την περίπτωση είναι αύξουσα καθώς με βάση την τεχνολογική πρόοδο και τις διατάξεις που συνεχώς αυξάνονταν η προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών διαφυλασσόταν ολοένα και περισσότερο.

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω κεφάλαια μπορούμε να διαπιστώσουμε τη σημασία της προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών, καθώς και τη βαρύτητα που δίνουν οι Αρχές στη διαφύλαξη της. Με την πάροδο των χρόνων και την εξέλιξη της τεχνολογίας η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας έγινε πιο αναγκαία από ποτέ. Η τεχνολογική πρόοδος έκανε τη διάδοση των πληροφοριών καθώς και την επικοινωνία πολύ εύκολη. Αυτό σήμαινε πως οι Αρχές θα έπρεπε να προστατεύσουν την ιδιωτικότητα και συνεπώς την επικοινωνία μεταξύ των ατόμων, έτσι ώστε οι πληροφορίες να διαχέονται χωρίς κινδύνους και χωρίς να έχουν πρόσβαση σε αυτές τρίτοι για τους οποίους δεν προορίζονταν. Έτσι, όσο περισσότερο εξελισσόταν η τεχνολογία τόσο περισσότερες νομοθεσίες εφαρμόζονταν οι οποίες προστάτευαν το απόρρητο των επικοινωνιών σε όλο τον κόσμο. Αν εξαιρέσουμε κάποια κράτη στα οποία το βιοτικό και κοινωνικό επίπεδο είναι πολύ χαμηλό κοινώς και οι κοινωνικές ελευθερίες (π.χ. Ζάμπια και ισλαμικές χώρες της Ανατολικής Ασίας), τότε μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το απόρρητο των επικοινωνιών προστατεύεται σε όλο τον πλανήτη, σε άλλες χώρες λιγότερο και σε άλλες περισσότερο. Σαφώς και σε κάθε χώρα εισάγονται και οι απαραίτητες εξαιρέσεις, σύμφωνα με τις οποίες είναι νόμιμη η Άρση του Απορρήτου από τις Αρχές (πχ. πολύ σοβαρά εγκλήματα, υποθέσεις Εθνικής ασφάλειας). Τα δικαστήρια διευκολύνονται κατά πολύ από τη νομοθεσία και τις εξαιρέσεις οι οποίες εισήχθησαν σε περιπτώσεις που εξετάζουν παραβιάσεις του απορρήτου των επικοινωνιών. Πολλές φορές πριν την εισαγωγή των εξαιρέσεων, αρκετές υποθέσεις που εξετάζαν ήταν πολύπλοκες με αποτέλεσμα οι Αρχές να οδηγούνται σε αδιέξοδο. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα Δικαστήρια δεν μπορούν να κάνουν “ελιγμούς” όσον αφορά τις αποφάσεις, όπως είδαμε στην περίπτωση που αφορούσε τη συζυγική πίστη. Όσον αφορά την Οικονομική Ανάλυση, οι χώρες στις οποίες οι

άνθρωποι σέβονται τα ατομικά δικαιώματα, συνεπώς και το απόρρητο των επικοινωνιών, αναπτύσσονται και επικρατεί ευημερία, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες. Μια άποψη η οποία σαφώς και έχει βάση, μιας και ο άνθρωπος όταν νιώθει προστατευμένος, θα επενδύσει, θα καινοτομήσει, θα ανταλλάξει απόψεις και πληροφορίες. Συνεπώς η Οικονομία θα αναπτυχθεί και η χώρα θα ευημερήσει. Οι κυβερνήσεις είναι αυτές οι οποίες λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα, προστατεύοντας τα ατομικά δικαιώματα και εισάγοντας στην κουλτούρα των λαών τους τον αλληλοσεβασμό, μπορούν να δώσουν το έναυσμα για να επέλθει η οικονομική ευημερία, μέσω της προστασίας της ιδιωτικότητας και του απορρήτου των επικοινωνιών μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παπαδόπουλος Νικόλαος Κ. , Προστασία του Απορρήτου της Επικοινωνίας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος 3. Έκδοση: Αθήνα, 2004

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Τόμος 3,4, Αθήνα, 2008

Δαγτόγλου Π.Δ., Συνταγματικό Δίκαιο-Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α, εκδόσεις: Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991

Χρυσόγονος Χ. Κωνσταντίνος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2^η έκδοση, εκδόσεις: Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002

Παυλόπουλος Προκόπης, Η αναθεώρηση του Συντάγματος, Εκδότης: Λιβάνης, Αθήνα, 2010

Γεωργόπουλος Λ. Κωνσταντίνος, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 9^η έκδοση, εκδόσεις: Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1998

Τσαούση Ασπασία, Δίκαιο και Συνεργατικότητα, Εκδόσεις Παπαζήση Α.Ε.Β.Ε , Αθήνα, 2003

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ιντερνετικό άρθρο: «Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ»

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%80%CF%8C%CF%81%CF%81%CE%B7%CF%84%CE%BF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82

<http://efotopoulou.gr/aporrto-ton-epikinonion-ke-h-diadikasia-arsis-tou/>

<http://lawandtech.eu/2014/09/02/confidentiality-of-communications/>

<http://www.adae.gr/>

<https://www.eett.gr/opencms/opencms/EETT/EETT/>

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_result.asp?s=2&code=265

<http://www.topontiki.gr/>

[https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57510#{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57510#{%22itemid%22:[%22001-57510%22]})

[https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57626#{%22itemid%22:\[%22001-57626%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57626#{%22itemid%22:[%22001-57626%22]})

Δασκαλάκη Γεωργία, Εργασία με θέμα: Η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών,
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, τμήμα Νομικής

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.5235/174410510792283754>

<http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/word/1081.doc>

<http://its.ohiou.edu/bernt/ITS351/beyond%20privacy%20locational%20surveillance%20in%20wireless.pdf>

utopia.duth.gr/~vasshatz/.../Συνταγματική%20κατοχύρωση%20της%20ΚτΠ.doc

